NAJAAR 2022

Democraat

11 | Provinciale Staten
Lijsttrekkers met ambitie delen hun Provincieplannen

18 | Anne-Marijke Podt
Maak meedoen makkelijk

22 | Herindelingen
Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne op campagne

38 | Burgemeester in beeld
König van Deventer

06 | Rob Jetten

Pakt regie

D66 Ledenmagazine van de politieke vereniging D66

COLOFON

Democraat is het ledenmagazine van de politieke vereniging Democraten 66 (D66) en wordt verspreid onder al haar leden. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van D66 worden verveelvoudigd.

De samenstelling en eindredactie van deze najaarseditie vonden plaats gedurende de maanden september en oktober 2022 en kunnen eventueel door de actualiteit zijn ingehaald.

editie
Najaar 2022

eindredacteur
Marieke de Jong

redactie
Pim Bakx
Jan Remmert Fröling
Marcella Heijboer
Carin Hereijgers
Stephan van Heusden
Bas Knijf
Jan Vincent Meertens
Jeroen Mooijman
Lisanne van 't Riet
Caïne Roland
Leonie Francien Sellies
Nina Sneijers
David Vos

beeld voorzijde
Corbino

vormgeving
Laura Groenheijde

ontwerp
Studio Maanzaad

druk
Senefelder Misset
Doetinchem B.V.

contact redactie
democraat@d66.nl

adres
Landelijk Bureau D66
Lange Houtstraat 11
2511 CV Den Haag
info@d66.nl
070 356 60 66

ledeninformatie
Zie pagina 47

22 | Herindelingsverkiezingen
Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne gebundeld

44 | Sneller schoner vliegen
Raoul Boucke, Kamerlid zonder hoogtevrees

INHOUDSOPGAVE

04 | Uitgelicht
Verenigingsnieuws

06 | Coverportret
Minister van Klimaat en Energie, Rob Jetten

10 | D66-koppel
Marlous Albers & Lennard Kosterman

11 | Provinciale Statenverkiezingen
Onderweg naar...

18 | Interview
Maak meedoen makkelijk Anne-Marijke Podt

20 | Column JD
Vrij zijn is kiezen

21 | Europa
Hoog op de agenda Annelou van Egmond

25 | Whats-Appèleren
Susanne Caarls & Michiel Rijsberman

26 | Buiten de politiek
Paul Comenencia

29 | Lezen | kijken | luisteren
Rens Raemakers

30 | Leden aan het woord
Nederland kleurt groen

32 | Dubbelinterview
Marie-Louise Tiesinga-Autsema & Petra Stienen

35 | Van het bestuur
Diversiteit & inclusie

36 | Thema
En de dagen daarna

38 | Burgemeester in beeld
Ron König

41 | Essay
Machtsbalans
Mr. Hans van Mierlo Stichting

46 | Terugblik
50 & 25 jaar geleden

47 | Drie vragen aan
Willemijn Aerdts | Voorzitter Els Borst Netwerk

47 | Ledeninformatie

48 | Ik ben D66
Elly André

Partijgenoten,

Het politieke seizoen is weer begonnen. In Den Haag wordt dat traditioneel ingeluid met Prinsjesdag en de Algemene Politieke Beschouwingen. Voor mij persoonlijk voelde het bijzonder eervol om dit voor het eerst als minister van Financiën mee te maken. Het was ook spannend, niet in de laatste plaats vanwege de turbulente tijden waarin we leven.

De oorlog op ons continent woedt voort en we ondervinden daar ook hier de gevolgen van. De prijzen zijn verder opgelopen, in het bijzonder die van energie. Mensen hebben hulp nodig om dit te kunnen dragen. Daarom hebben we deze zomer de keuze gemaakt om mensen met de kleinste portemonnee het meest te ondersteunen via toeslagen, hogere lonen en belastingverlagingen. Daarnaast zullen we ook middelgrote en kleine ondernemers die veel energie gebruiken, helpen om deze moeilijke tijd door te komen. Hetzelfde zal gelden voor scholen, culturele instellingen en verenigingen.

De overheid is er op dit moeilijke moment als schild voor mensen die bescherming nodig hebben. Maar laten we ons ook realiseren: De toekomst is onzeker. Niet alleen nu, ook later willen we in staat zijn om te handelen. De keuzes die we nu maken moeten ook uit te leggen zijn aan toekomstige generaties. We staan voor grote veranderingen. Inflatie, energie, klimaat, veiligheid: iedereen voelt het. Dit tegen de achtergrond van een vergaande fragmentatie van de maatschappij die zichtbaar is in de politiek. Belangenpolitiek viert hoogtij en legt een groot beslag op het publieke bestel. Het is aan ons om daar als sociaal-liberalen een geloofwaardig alternatief voor te bieden. Met oog voor het algemeen belang, voor de toekomst en de kansen van alle mensen om zich te ontwikkelen naar eigen inzicht.

Dat blijft onze inzet. In alle geledingen van de partij. In Brussel, in Den Haag, in alle gemeenten, en ja, natuurlijk ook in de provincies. De voorbereidingen voor de Provinciale Statenverkiezingen in maart 2023 zijn in volle gang. In deze Democraat stellen de 12 provinciale lijsttrekkers zich aan je voor. Met Paul van Meenen als lijsttrekker voor de Eerste Kamerverkiezing hebben we een echte partijman, onderwijsvernieuwer en ervaren volksvertegenwoordiger. Dat belooft een succesvolle campagne!

Maar voor die tijd hebben we nog een kans om elkaar te zien en te spreken: op 19 november komen we bijeen voor ons partijcongres. Ik zie jullie daar!

Sigrid Kaag
Partijleider

"Belangenpolitiek viert hoogtij en legt een groot beslag op het publieke bestel. Het is aan ons om daar als sociaal-liberalen een geloofwaardig alternatief voor te bieden"

HOERA

Feest! Vijftig jaar Mr. Hans van Mierlo Stichting

Met de invoering van de ‘Subsidieregeling politiek-wetenschappelijk instituten’ kreeg Stichting Wetenschappelijk Bureau D’66 in 1972 voor het eerst publieke financiering. Hoe is de rol van het wetenschappelijk bureau door de tijd ingevuld en veranderd? En hoe kan de Van Mierlo Stichting in deze tijd de ideeënstrijd in het politieke debat weer aanwakkeren?

Wanneer?
Donderdag 8 december, vanaf 16.30 uur

Waar?
Dudok, Hofweg 1A, Den Haag

AANMOEDIGING

Els Borst Inspiratieprijs

Amsterdamse Ilana Rooderkerk heeft op 10 september de Els Borst Inspiratieprijs 2022 in ontvangst genomen. Ze ontvangt deze aanmoediging voor haar jarenlange inzet voor de sociale veiligheid van vrouwen.

19.11.2022 | HELE DAG

Congres 116 | Ben jij er ook bij?

Twee keer per jaar komen we als D66-ers bij elkaar tijdens onze congressen. De Doelen in Rotterdam kleurt groen en heet ons welkom op zaterdag 19 november. We gaan in gesprek, we gaan stemmen en nemen besluiten. Er zijn inspirerende sprekers, subsessies en natuurlijk is er alle ruimte voor ontmoetingen op het horecaplein. En we blikken vooruit naar 2023 voor de Provinciale Statenverkiezingen.

Scan voor het programma de QR code. →
Nog geen toegangsbewijs? Lees op **MijnD66.nl** hoe je die online kan bestellen. Tot 19 november!

OPLEIDING

VMS workshops bij jouw afdeling?

D66 is een sociaal-liberale partij. Maar wat betekent dit eigenlijk? Welke waardes zijn bepalend voor dat sociaal-liberalisme, en hoe positioneert dit zich tegenover andere politieke ideologieën? En hoe kunnen we op basis van deze ideeën handen en voeten geven aan de dagelijkse politieke praktijk?

Door middel van een interactieve workshop geeft de Van Mierlo Stichting antwoord op deze vragen. Daarmee kun je jouw afdeling en jouw fractie helpen een meer bewust bekwaam sociaal-liberaal te worden.
Lees verder op **d66.nl/vanmierlostichting** en vul het online formulier in voor meer informatie.

Paul van Meenen Lijsttrekker Eerste Kamer

Op 27 september is van Meenen door de leden van D66 gekozen tot lijsttrekker bij de Eerste Kamerverkiezing in 2023. Op dit moment is hij lid van de D66-fractie in de Tweede Kamer en de woordvoerder op onderwijs.

Van Meenen: “Graag wil ik alle leden bedanken voor het vertrouwen. Ik kijk terug op een mooie campagne. Ik bedank Carla voor de vele debatten in het land. Ik zie het als een grote opdracht om in de Eerste Kamer verder te bouwen aan onze idealen. Met politieke kalmte en inhoudelijke scherpte. Ik zie ernaar uit de komende tijd te werken aan een groot en divers team op de kandidatenlijst. En ik heb er zin in samen met jullie campagne te gaan voeren voor de Provinciale Statenverkiezing.”

Sigrid Kaag, minister van Financiën

Prinsjesdag 2022

IN MEMORIAM

Edo Spier | 26 mei 1926 – 6 september 2022
De architect, ontwerper en voormalig journalist was tussen 1991 en 1995 lid van de Eerste Kamer voor D66. Hij genoot van het politieke ambacht en het schouwspel in Den Haag. Tot het laatste moment voelde hij zich verantwoordelijk voor de koers van D66. Hij was bij jong en oud een graag geziene congresganger.

THEMA AFDELING

Nieuwe werkgroep Internationale Veiligheid en Defensie

Het D66 Kennisnetwerk is een thema afdeling met focus op Europese defensie-samenwerking. Belangstelling? Bezoek de thema-stand op het aanstaande Congres in Rotterdam.

Jan Terlouw ontmoette op 8 oktober jl. Commandant der Strijdkrachten, Onno Eichelsheim, op het symposium ter ere van het vijf-jarig jubileum van het Defensity College.

AGENDA

Bekijk de geplande activiteiten
d66.nl/agenda

10.12.2022 | Diversiteit & Inclusie Event |
Beeld & Geluid | Den Haag | 13.00-17.00 uur

19.11.2022 | Congres 116
De Doelen | Rotterdam

24/27.11.22 | 51st IFLRY General Assembly |
International Federation for Liberal Youth
Amsterdam
Wereldwijde koepelorganisatie voor liberale jongerenorganisaties

foto **Jeroen Mooijman**

Hij zat nog geen vijf minuten op de ministersstoel of kreeg al te maken met een van de grootste crises in zijn portefeuille; de oorlog in Oekraïne en de daaropvolgende energiecrisis. Voor Rob Jetten kwam het ministerschap als een verrassing. Hoe vergaat het de klimaat-minister in de strijd tegen klimaatverandering en het op peil houden van de Nederlandse energievoorraad?

tekst **Lisanne van ’t Riet**

Klimaat? Akkoord!

COVERPORTRET

Tijdens de formatie was Rob Jetten een van de afgevaardigden van D66 om mee te onderhandelen over een coalitie. Om dan ook zelf minister te worden, was zeker niet het plan, aldus Jetten. Het ministerschap kwam als een aangename verrassing. “Ik ben nu 35 jaar en zit dicht bij de generatie die als eerst echt wat gaat merken van klimaatverandering en ben een van de laatste generaties die er nog wat aan kan doen. Een andere kabinetsfunctie zou ik daarom ook niet willen. De jongerengeneratie moet ook echt aan de knoppen kunnen zitten om succes te boeken in de aanpak van klimaatverandering.”

Onverwachts minister voor Klimaat en Energie
“Nu ben ik aan deze functie begonnen met veel enthousiasme en het plan om het grootste deel van mijn tijd bezig te zijn met de klimaat-aanpak. Maar door de oorlog in Oekraïne werd dit abrupt anders. De energiecrisis, als gevolg van de oorlog in Oekraïne, kwam natuurlijk onverwachts om de hoek kijken. Hierdoor voel ik mij op dit moment meer minister voor Energie dan minister voor de aanpak van klimaatverandering.”

De gasvoorraad vullen, het liefst zonder Rusland
Met de energieprijzen die hard stijgen en de gasvoorraad die afnam door de maatregelen van Rusland, kwam Jetten abrupt voor een grote uitdaging te staan; hoe zorgen we ervoor dat de energievoorraad op peil blijft én we niet meer hoeven te teren op geleverd gas uit Rusland? Jetten: “De oorlog in Oekraïne is een enorme *wake up call* geweest en heeft ons laten zien hoe afhankelijk we eigenlijk zijn van Russisch gas en hoe onwenselijk dit is. We proberen nu volop in te zetten op energiebesparing en zo snel als het kan over te stappen naar duurzamere energiebronnen zoals wind op zee en waterstof. Dit moment kunnen we dan ook goed benutten om voor Nederland een flinke inhaalslag te maken met het verduurzamen van onze energiewinning.”

“Dit is natuurlijk niet iets wat alleen in Nederland leeft, maar in heel Europa is men bezig met deze overstap. We zijn veel te verslaafd geweest aan fossiele brandstoffen en het goedkope Russische gas. Het is dan ook bijzonder goed dat we nu in Europa alle neuzen dezelfde kant op hebben

Lagere energierekening door verruimd prijsplafond

Vanaf 1 januari 2023 geldt een prijsplafond op energie voor alle huishoudens en andere kleinverbruikers. Voor gas wordt het maximale tarief € 1,45 per kuub tot een verbruik van 1.200 kuub. Voor elektriciteit wordt het maximale tarief verlaagd tot € 0,40 per KWh en het maximale verbruik verhoogd tot 2.900 kWh. Voor het energieverbruik boven het plafond betalen huishoudens en andere kleinverbruikers het tarief zoals opgenomen in het energiecontract. Voor november en december ontvangen huishoudens een vaste korting op de energierekening van € 190 per maand.

Jetten: “Steeds meer mensen en bedrijven worden geraakt door de ongekend hoge energieprijzen. Met een prijsplafond helpen we om de lasten te verlichten en hebben mensen meer zekerheid. We hebben bij de uitwerking van het prijsplafond ook rekening gehouden met huishoudens die verwarmen met een (hybride) warmtepomp of zijn aangesloten op een warmtenet. Daarom gaat het verbruiksplafond voor elektriciteit omhoog en het tarief omlaag, en komt er een prijsplafond voor warmtenetten. Dankzij de grote inzet van de energieleveranciers kan het prijsplafond al per 1 januari worden ingevoerd.”

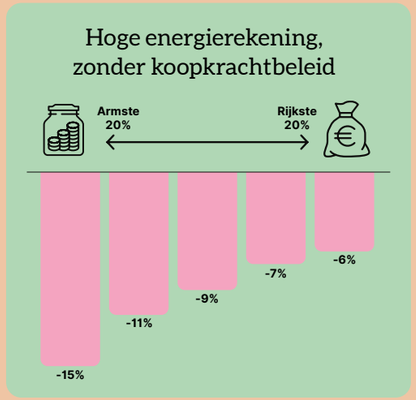

Bron: Kamerbrief Ministerie van EZK | *oktober 2022*

staan. Onder andere door de European Green Deal die we vorig jaar hebben afgesloten in de EU. Deze deal zet in op een klimaat neutrale EU in 2050. Ik denk echt dat we een deel van deze deal niet hadden kunnen vastleggen, als we nu niet met zijn allen in deze crisis hadden gezeten. Deze crisis heeft ervoor gezorgd dat we nu snel grote stappen kunnen zetten.”

Dilemma’s voor het klimaat

De energiecrisis heeft wel een nare bijsmaak; het harder laten draaien van de kolencentrales. Een maatregel die Jetten liever niet wilde nemen. Helaas kon hij hier niet omheen. “De beslissing om de kolencentrales weer harder te laten draaien is natuurlijk vervelend, maar een nodig besluit dat ik als minister heb moeten nemen. Hierdoor wordt de komende tijd 10 megaton aan CO_2 de lucht in geschoten. Deze maatregel was nodig, maar ik wil op termijn wel de extra CO_2 compenseren door andere maatregelen te nemen. Dit was de moeilijkste beslissing die ik tot nu toe moest nemen, maar het was echt cruciaal om voorbereid te zijn op de aankomende winter. Bij het nemen van zulke moeilijke beslissingen is het belangrijk dat je over je eigen schaduw heen kan stappen om een verstandige beslissing te nemen.”

Waar Jetten vooral voor wil waken, is dat we nu niet direct terugvallen in de *default* van het gebruik van fossiele brandstoffen. Jetten: “We moeten, ook in deze crisistijd, proberen om ons te blijven focussen op de klimaataanpak. Juist ook met maatregelen die we nu nemen, zoals het verlagen van het energieverbruik met 25% en het installeren van zonnepanelen op heel veel daken in Nederland. We zijn het eerste land dat nu al een infrastructuur aanlegt voor waterstof, dit gaat ons in de toekomst echt helpen om grote stappen te zetten in de klimaataanpak en tegelijkertijd de energievoorziening op peil te houden. De energietransitie gaat nu heel hard, en de pijnlijke beslissing om fossiel nu eventjes voor fossiel in te wisselen is gewoon nodig, omdat we anders in de kou komen te zitten.”

Klimaataanpak van iedereen

Bij het aanpakken van klimaatverandering zijn niet alleen maar grote spelers nodig. Jetten wil graag dat de hele samenleving bijdraagt aan de klimaataanpak, op een manier dat het de mensen óók vooruithelpt. “Heel veel van het werk dat ik hier in Den Haag doe, wordt op lokaal niveau uitgevoerd. We kijken voor de aanpak van klimaatverandering niet alleen maar naar grote stappen die we in internationaal samenwerkingsverband kunnen zetten, maar ook echt naar wat we kunnen doen voor de mensen thuis. Veel mensen wonen nog in slecht geïsoleerde huizen die nu te maken krijgen met een torenhoge energierekening. Als we deze huizen eerst aanpakken door te isoleren en zonnepanelen te leggen, zorgen we niet alleen voor een vermindering van het energieverbruik, maar verhoogt dit ook meteen het wooncomfort. Het aanpakken van klimaatverandering gaat over zoveel meer dan andere vormen van energiewinning; wat voor soort kleding koop je? Waar koop je je eten en hoe wordt dit verbouwd? Kunnen boeren hier een goede boterham aan verdienen? Alle facetten van de samenleving hebben te maken met de klimaataanpak en kunnen dus ook allemaal bijdragen aan die stap voorwaarts.”

Meepraten in het burgerberaad

En als iedereen dan moet kunnen bijdragen aan de klimaataanpak, is het belangrijk dat de samenleving hier als eerst over mee kan praten. Een burgerberaad kan volgens Jetten een goed middel zijn om tot creatieve innovaties en oplossingen te komen. “Je wilt als samenleving echt eigenaar zijn van de veranderingen waar we nu mee te maken krijgen en hier op een positieve manier aan bijdragen. Dan is het van cruciaal belang dat burgers ook mee kunnen praten én beslissen over de aanpak van complexe vraagstukken, zoals de klimaataanpak. Wat we nu aan de Tweede Kamer hebben voorgesteld, is het organiseren van een burgerberaad waarbij ingelote mensen mogen meepraten over ons klimaatbeleid richting de toekomst. Wat vinden we wel en niet acceptabel als samenleving? Wat mag je vragen van burgers om bij te dragen aan de klimaataanpak? Hoe zorgen we voor gedragsverandering?”

“Ik denk dat dit gesprek ook echt nodig is om uit het extreem gepolariseerde klimaatdebat te komen. Er is niet één oplossing en er bestaat niet een ‘voor’ of ‘tegen’ klimaatverandering, dus op de huidige voet verder gaan in dit debat is niet wenselijk. De nuance gaat zo verloren en dit gaat op den duur in de weg zitten. Met het burgerberaad wil ik ervoor zorgen dat de aanpak van klimaatverandering weer echt van iedereen wordt, zodat we het samen doen.” ■

foto **Corbino**

“We zijn het eerste land dat nu al een infrastructuur aanlegt voor waterstof, dit gaat ons in de toekomst echt helpen om grote stappen te zetten in de klimaataanpak en tegelijkertijd de energievoorziening op peil te houden”

Rob Jetten
25.03.1987

1999-2005
VWO Udens College

2005-2010
Bachelor Bestuurskunde, Nijmegen School of Management, Radboud Universiteit Nijmegen

2008-2009
Voorzitter
Jonge Democraten

2010-2011
Master Bestuurskunde, specialisatie Good Governance, Nijmegen School of Management, Radboud Universiteit Nijmegen

2010-2017
Gemeenteraadslid en fractievoorzitter in Nijmegen

2011-2017
Management trainee, strategisch adviseur en Regiomanager Bouwmanagement bij Pro Rail

2018-2021
Fractievoorzitter in de Tweede Kamer

2017 – 2022
Lid Tweede Kamer en fractievoorzitter D66

2022
Minister voor Klimaat en Energie

D66-koppel

Zoals in elke vereniging, bloeit ook bij D66 regelmatig iets moois op tussen actieve leden. In dit nummer portretteren we Marlous Albers & Lennard Kosterman uit Utrecht.

tekst **Stephan van Heusden** foto **Jeroen Mooijman**

Waar hebben jullie elkaar ontmoet?
Marlous: “Online, begin 2021. Nederland zuchtte onder Corona lockdowns. De deelnemers aan Route66 troffen elkaar vanwege de coronamaatregelen maandelijks digitaal. In mei 2021 waren de maatregelen gelukkig al wat soepeler. We mochten eindelijk in kleine groepjes bij elkaar voor de laptop zitten en wij zaten uiteraard naast elkaar!”
Lennard: “De vonk sloeg direct over.”

Ik spreek jullie nu een dik jaar later in Utrecht waar jullie al een aantal maanden samenwonen.
Marlous: “Jazeker en met veel plezier, ik wilde na de Corona tijd heel graag van Rotterdam terug naar Utrecht waar ik heb gestudeerd en ben al snel bij Lennard ingetrokken. En… we hebben ook nog eens een huis gekocht waar we in januari naar toe verhuizen!”

Vertel eens wat meer over jezelf?
Marlous: “Ik studeerde een tijdje in Amerika waar ik van dichtbij het populisme van Trump meemaakte. Dat moet echt anders dacht ik. Terug in Nederland werd ik direct actief voor D66 in Rotterdam, bij de werkgroep Digitaal. Ik werk als product owner en sport graag. Zo geef ik sportlessen voor een sportschool en tennis ik veel, o.a. met Lennard.”
Lennard: “Ik groeide op in een eenoudergezin waar ik van dichtbij meemaakte hoe lastig het is in Nederland om vanuit die positie een bestaan op te bouwen. Het maakte me nieuwsgierig naar de werking van de politiek, en gedreven om dat te verbeteren. Ik ging politicologie/bestuurskunde studeren en werk nu bij de provincie Utrecht. En ik ben bestuurslid bij een dierenasiel, voorzitter van Route66 en zet mij lokaal op verschillende wijzen in.”

Vertel eens wat meer over Route66. Wat is dat?
Lennard: “Route66 is een programma waarin veertig D66-leden in de leeftijd van 25-35 jaar twee jaar lang maandelijks bij elkaar komen om zich te verdiepen in politieke onderwerpen. Politieke vaardigheden ontwikkelen en het verbreden van het sociale netwerk, binnen en buiten D66. Er zijn opleidingsweekenden waar aandacht is voor o.a. public speaking en debatteren. Het programma duurt twee jaar: ieder jaar ronden twintig deelnemers het traject af en er stromen twintig diverse, nieuwe Routers in.
Marlous: “Wij hebben het 2-jarige Route66 nu bijna afgerond. Bij Route66 ga je daadwerkelijk in gesprek met ervaringsdeskundigen. In de afgelopen twee jaar spraken we met sekswerkers over het leven dat zijn leiden, met slachtoffers van de overstromingen in Valkenburg en boeren op wie de huidige politiek een enorme impact heeft.”

Zijn jullie het in de politiek altijd met elkaar eens?
Lennard: “Waar Marlous veel interesse heeft in digitalisering en de relatie daarvan tot de politiek is de menselijke maat en democratische vernieuwing voor mij het belangrijkste thema, maar we zijn enorm eensgezind in waar onze politieke interesse en voorkeur ligt.”
Marlous: “We zijn vooral nog heel nieuwsgierig naar wat leden binnen D66 allemaal kunnen bijdragen. In het afgelopen jaar hebben we allebei op een verkiesbare plek gestaan bij de gemeenteraadsverkiezing in Utrecht. Ik heb recent meegeschreven aan het verkiezingsprogramma voor de Provinciale Statenverkiezingen 2023. Ontzettend leuk om dat soort dingen samen te doen.” ■

Onderweg naar de Provinciale Staten

Twaalf gekozen lijsttrekkers staan in de startblokken voor de Provinciale Statenverkiezingen. Met focus op de lokale ruimtelijke ordening reizen we het land door. Startpunt is het zuidelijke puntje van Limburg, we eindigen in het centrum van Nederland, in Utrecht. Verkiezingsprogramma’s worden geschreven. De campagne kan beginnen!

tekst **Leonie Francien Sellies en Stephan van Heusden**

DE GEUL

DE BIESBOSCH

NEELTJE JANS

DE ZANDMOTOR

LIMBURG

Marlou Jenneskens
“Limburg kampt net als andere provincies met belangrijke opgaven zoals stikstofreductie, natuurherstel en energietransitie. ‘Limburg verkeerde tot nu toe in een financieel vrij riante positie, maar dat zal de komende jaren minder het geval zijn door een mogelijk recessie, dure infrastructuurprojecten en de flinke opgaven die er liggen. Dat betekent niet dat we de hand op de knip moeten leggen, maar dat we zorgvuldig moeten afwegen waarin we investeren. In natuurherstel, aanleg van energienetwerken, en het verduurzamen van woningen. Ik noem het investeren in de kwaliteit van leven waarvan het rendement op de lange termijn het grootst is.”

Limburg is een prachtige provincie, in het hart van Europa, met prachtige natuur, een aansprekende universiteit, industrie zoals Chemelot. Maar Limburg kent ook kansenongelijkheid. “In Parkstad zien we gezondheidsachterstand. Er is laaggeletterdheid, op scholen wordt onder geadviseerd. Daarom moet de provincie zich meer inzetten voor de sociale agenda. Ik vind het belangrijk dat de provincie investeert in talentontwikkeling; in sport, cultuur en verenigingsleven. Samenvattend zijn voor mij kansen voor kinderen en klimaatbeheersing de thema’s van deze tijd waar de provincie een grote bijdrage aan kan leveren.
Ik heb geen invloed op wat er in Den Haag gebeurt en wat de peilingen doen, maar wel op het mobiliseren van leden. De optelsom van al die mensen die bijdragen aan de campagne maakt dat het een succes moet worden in Limburg!”

ZEELAND

Wouter Versluijs
“D66 is in Zeeland een kleine speler en heeft een progressief en toekomstgericht profiel. Dat moeten we bij de verkiezingen goed uitdragen om kiezers te trekken op thema’s zoals natuurbehoud, de energietransitie en maatregelen tegen de zeespiegelstijging. Ik ben dol op de natuur en het steekt me dat de Westerschelde vervuild is door PFAS. Je kan geen vis meer eten uit de Westerschelde en mensen kampen met verhoogde bloedwaarden. D66 maakt zich er hard voor dat hier iets aan moet gebeuren. Want Zeeland is zo’n prachtige provincie.

Sinds Corona zien we hier meer mensen neerstrijken. Waarom niet, als vaker thuiswerken de norm is geworden? Hier is er ruimte en kan er nog volop gebouwd worden. Betekent wel dat er ook aandacht nodig is voor personeelstekort: we zoeken huisartsen, verpleegkundigen, horecamedewerkers en technici. De zeespiegelstijging is ook een belangrijk thema voor D66. Hiervoor moeten in de komende jaren projecten worden opgestart zoals de aanleg van een zandmotor in zee of eilanden voor de kust. Met al deze plannen maken we Zeeland sterk voor de toekomst!”

NOORD-BRABANT

Matthijs van Miltenburg
“Brabant is uit balans geraakt en het is aan de provincie de taak om de balans terug te vinden. De luchtkwaliteit is in Noord-Brabant veel lager dan in andere provincies waardoor de gemiddelde Brabander ook echt een jaar minder leeft. Oorzaak is onder meer fijnstof, veroorzaakt door veehouderij, industrie en mobiliteit. Brabant loopt al een aantal jaren voorop in de stikstofaanpak. Zo werden een aantal jaren geleden al emissiearme stallen verplicht gesteld. De uitspraak van de Raad van State die een aantal van die stalsystemen afkeurde betekent dat we op andere mogelijke manieren moeten werken aan emissiebeperking.”
Brabant heeft in de afgelopen jaren veel industrie aangetrokken. Er zijn grote distributiecentra neergezet. Miltenburg is kritisch: “De grenzen zijn daar wel zo’n beetje bereikt en de verdozing van het landschap langs snelwegen moet nu worden beperkt. Er is enorm veel geïnvesteerd in het bedrijfsleven, met name in Zuidoost-Brabant zien we enorme successen in de high tech sector, maar de provincie moet ook de arbeidsmarkt daarbij niet vergeten omdat deze bedrijven schreeuwen om personeel. Het aantrekken van expats levert ook opwaartse druk op de woningmarkt. Kunnen mensen in Veldhoven straks nog wel een betaalbaar huis vinden? Onder leiding van Melanie Maas Geesteranus is een advies uitgebracht over het droogteprobleem. Dat is een wake-up call. We moeten miljoenen kubieke liters minder water onttrekken aan het grondwater, zorgen voor het bijvullen en vasthouden van grondwater in met name de Natura 2000 gebieden, retentiebekkens aanleggen en zorgen voor voldoende drinkwater in de toekomst. In Noord- Brabant is genoeg te doen!”

ZUID-HOLLAND

Laura Neijenhuis
“Op het gebied van stikstof is er werk aan de winkel. We zijn de meest dichtbevolkte provincie van Nederland en hebben ook veel kleine Natura 2000 gebieden. Een aantal natuurgebieden ligt pal onder de aanvliegroute van Schiphol, maar vliegen is nu nog niet meegenomen in de stikstofplannen. Daarnaast hebben we last van stikstof vanuit zee en de zeevaart.
Stikstof vraagt om een aanpak per gebied, waarbij zowel op het platteland als in de stad veel moet gebeuren. In de steden en dorpen spelen daarnaast nog andere vraagstukken zoals de woningbouw opgave en de energietransitie. We moeten de komende jaren keihard met deze vraagstukken aan de slag. We maken ons grote zorgen over de vele bronnen van vervuiling in onze provincie, inclusief gevaarlijke vervuilers zoals Dupont Chemours. DuPont heeft een vergunning om de stof GenX uit te stoten, wat door het RIVM wordt gekwalificeerd als een zeer zorgwekkende stof met mogelijk ernstige gezondheidseffecten. We willen een gezonde en fijne leefomgeving creëren voor alle bewoners van Zuid-Holland en daarom moet de lucht- en waterkwaliteit omhoog.”

IJMOND

FRIES MUSEUM

EEMSHAVEN

DWINGELOO

NOORD-HOLLAND

Amélie Strens
Noord-Holland ligt laag en is kwetsbaar voor overstromingen. Waterveiligheid en wateroverlast staan hoog op de agenda. Het gaat dan bijvoorbeeld over hoe we clusterbuien op kunnen vangen, hoe we klimaat-adaptief kunnen bouwen en ook over de vraag waar je bouwt. Door bodem-daling in veenweidegebieden zakken delen steeds meer en dieper onder de zeespiegel en komt er veel CO_2 vrij. Wij zoeken actief naar manieren hoe we dit kunnen tegengaan en bouwen niet in de laagste gebieden.

De woningbouwopgave in Noord-Holland is groot, tot 2040 gaat het om 230.000 woningen. Wij willen vooral binnenstedelijke veel bijbouwen. Dat betekent ook dat er tegelijkertijd geïn-vesteerd moet worden in natuur en nieuwe recreatiegebieden. D66 wil dat deze gebieden makkelijk bereikbaar zijn. Iedereen moet de kans hebben om in het groen te ontspannen. Gezondheid is onder andere in de IJmond een belangrijk thema. De milieudruk in dat gebied is te hoog. Tata Steel moet wat ons betreft snel schoner en de uitstoot flink omlaag. Er liggen nu plannen voor groen staal dat geproduceerd wordt op basis van waterstof. We moeten druk blijven zetten om tempo te houden met de verduurzaming, goed voor het klimaat, voor onze gezondheid en voor de natuur."

FRYSLÂN

Danny van der Weijde
"Friezen zijn trots op hun taal en cultuur, mienskip' - Fries voor gemeenschapsgevoel - is heel sterk. Toch heeft Provincie Friesland ook te maken met krimp. We zetten daarom in op betaalbaar wonen, zodat jongeren kunnen blijven wonen waar ze opgroeien en we willen de bereikbaarheid versterken. Een speerpunt hierbij is de aanleg van de Lelylijn, tussen Lelystad en Groningen. Daarnaast moeten ook de dorpen goed bereikbaar zijn, waarbij we ook kijken naar innovatieve mobiliteit zoals deelauto's en hubs. We willen de mobiliteit vergroten, maar zonder lege bussen te laten rijden.

Ook op het gebied van economie en vestigings-klimaat denkt D66 Friesland aan innovatieve oplossingen. Friesland heeft nog maar weinig verbinding met het bedrijfsleven en als het gebeurt is het vaak via de gebaande paden. Hoe mooi zou het zijn als we meer verbindingen weten te leggen tussen onderwijs en bedrijfs-leven, bijvoorbeeld via werkplaatsen voor MBO studenten, waar ze leren hoe ze een bedrijf kunnen opstarten in de circulaire economie.

Ten slotte zijn we ontzettend trots dat Leeuwarden in 2018 de titel culturele hoofdstad van Europa heeft gekregen. Om kunstenaars en culturele instellingen te ondersteunen proberen we hen zoveel mogelijk op de lange termijn financiële zekerheid te bieden."

DRENTHE

Anry Kleine Deters
Ze draait al wat jaren mee bij D66 in Drenthe als wethouder voor een aantal gemeenten en lijsttrekker voor de Provinciale Staten en benadrukt: "Drenthe verdient D66!" en "Onze partij staat voor schone lucht, een schone bodem en schoon water. Want ook Drenthe heeft te maken met vervuild water. Recentelijk onderzoek heeft uitgewezen dat de Drentsche Aa veel gewasbestrijdingsmiddelen bevat en dat is een directe bedreiging voor de kwaliteit van het drinkwater.

Gewasbestrijdingsmiddelen worden veelvuldig ingezet bij bollenteelt. Daarom stelt D66 dat Drenthe meer moet inzetten op meer biologische, kleinschalige voedselteelt. En de keuze moet maken voor voedsel-teelt i.p.v. sierteelt. Nodig om de omslag te maken naar een meer duurzame omgang met de natuur." Anry noemt het voorbeeld van een boer in Dwingeloo die met de hand ploegt, biologisch verbouwt en zelf zijn producten verkoopt op markten. "Arbeidsintensief maar véél duur-zamer. Bij D66 gaat welzijn voor welvaart. Daarom wordt er geïnves-teerd in impact ondernemen, circu-laire/kringloopbedrijven, gebruik van reststoffen. Het gaat om de impact op mens, samenleving, natuur, milieu en duurzaamheid."

Anry heeft voor de samenstelling van de kieslijst kandidaten uit elke gemeente geworven zodat D66 breed vertegenwoordigd is in de provincie bij de verkiezingen. "12 gemeenten zijn 1 provincie en 1 provincie is 12 gemeenten, met elkaar zijn we D66 Drenthe. In de campagne moeten we in Drenthe volop het gesprek aangaan om mensen er bewust van te maken welke grote opgaven we hebben en wat de provincie daarin betekent."

GRONINGEN

Sander Claassen
"In Groningen hebben we te maken met de afwikkeling van de gaswinning. Wat ons betreft gaat de gaskraan dicht. De infrastructuur van het gasnetwerk kunnen we daarna goed gebruiken om de transformatie naar waterstof als duurzaam alternatief te faciliteren. We willen de waterstof-regio van Europa worden. Waterstof is de toekomst van Noord-Nederland. Nu hebben we hier al de grootste vloot waterstofbussen van Europa en er gaan ook waterstoftreinen rijden.

We hebben als overheid veel gedaan dat het institutioneel wantrouwen heeft vergroot. Er zijn denkbeelden dat de overheid niet het beste met je voor heeft. Dat trek ik me aan. Zeker nu moeten we als volksvertegenwoordigers het gesprek aan gaan. We moeten goed luisteren en vragen blijven stellen. Blijf nieuwsgierig, ook als het moeilijke gesprekken zijn of als keuzes moeilijk uit te leggen zijn.
Groningen stad is de economische motor, maar de leefbaarheid in de dorpen op het platteland staat onder druk. Om de bereikbaarheid te vergroten zetten we naast de Lelylijn tussen Lelystad en Groningen ook in op de Nedersaksenlijn tussen Twente en Groningen. Ook zie ik kansen om de leefbaarheid te versterken via de vrijetijdseconomie. We hebben meer kerken dan Toscane! We zijn de donkerste provincie met de prach-tigste sterrenhemel. Dat moeten we blijven vertellen."

LELYLIJN

FLEVOLAND

Tiko Smetsers
“Flevoland is de jongste provincie van Nederland. Dat betekent ook dat sommige voorzieningen, die in plaatsen met een langere geschiedenis al sinds jaar en dag aanwezig zijn, hier soms niet zijn. Je kan daarbij denken aan culturele en educatieve voorzieningen. Je ziet nu dat het voorzieningenniveau in sommige, vooral landelijke regio’s met bevolkingskrimp, verder achteruitgaat. Daar moeten we oplossingen voor vinden. Bijvoorbeeld door de realisatie van een kunstmuseum in Almere. Of op het gebied van natuur en groen door het Nationaal Park Nieuw Land nog verder te ontwikkelen.

Daarnaast zien we dat er op het gebied van woningbouw een grote opgave ligt. We willen dat jongeren die hier zijn opgegroeid in hun eigen regio kunnen blijven wonen. Dat is nu vaak moeilijk, omdat er geen woningen beschikbaar zijn. Ook op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid willen we investeren. Omdat alle gemeentes in Flevoland een eigen karakter hebben - van stedelijk bij Almere en Lelystad, tot meer landelijk in het oosten - zal het per gemeente verschillen hoe we hierop inzetten. Om Flevoland goed bereikbaar te houden willen we naast de lokale bereikbaarheid ook graag de Lelylijn, de IJmeerverbinding en een betere spoorverbinding met Utrecht realiseren.”

OVERIJSSEL

Renilde Huizenga
“We hebben te maken met grote opgaven en als we niet tijdig keuzes maken lopen we vast. Er komt zoveel op mensen af. Het moet anders en dat creëert onrust. Alles gaat nu om het goed invullen van de schaarse ruimte en dat raakt Overijssel hard. We hebben 24 Natura 2000 gebieden, 70% landbouwgrond, droge zandgronden en te weinig passende woningen. D66 is nodig om de polarisatie die uit die onrust voortkomt tegen te gaan. Een ander geluid laten horen dan het conservatieve en polariserende.
Wel moeten we naar mensen blijven luisteren. Het vraagt om politiek die links en rechts overstijgt, met creativiteit. Het is nu aan de politiek om na te denken over de toekomst die we willen. Als progressieve partij met oplossingen komen en het eerlijke verhaal vertellen. Het doel voor ogen houden. Bij de gebiedsgerichte aanpak is dat om de natuur te versterken. We kunnen niet zonder.
We willen ook meer democratische instrumenten inzetten zoals het burgeramendement, met ook aandacht voor kansengelijkheid en een vitaal platteland. Dat past bij het sociaal-liberale geluid van D66. En blijf positief en nuchter, dat is nodig om de turbulentie van de komende jaren tegemoet te treden.”

SALLAND

UTRECHT

Marianne de Widt
“Utrecht is een populaire provincie waardoor de druk op de ruimte extra groot is. Met al die opgaven voor de provincie is dat een enorme puzzel: waar bouw je woningen, waar laat je bedrijven groeien, waar is plaats voor de natuur? We moeten slim met ruimte omgaan zodat Utrecht die top-economische regio blijft waar het prettig wonen is. Daarin moeten we creatief zijn in het combineren van de woon- en werkfunctie.
Er is ook een grote opgave in het landbouwgebied. De landelijke omgeving van Utrecht bestaat voor 50% uit agrarisch gebruik dat vanaf de Tweede Wereldoorlog vooral gericht is geweest op productieverhoging. Dat gaat nu ten koste van de leefomgeving. Dat zie je aan stikstofuitstoot en luchtkwaliteit, maar ook waterhuishouding en belasting van de bodem. Utrecht moet veel natter worden, niet vanwege de droge zomer maar om te voorkomen dat de veenweide waar half Utrecht op gebouwd is, niet steeds verder inklinkt en wegzakt. Als de bodem natter wordt, zijn de mogelijkheden voor landbouw en veeteelt beperkter, maar kan er weer wel bosbouw plaatsvinden. Voor recreatie, natuurfunctie en houtproductie.
Mobiliteit is ook een belangrijk vraagstuk. Utrecht zet in op OV en fiets. We onderzoeken of het stelsel van snelle fietspaden kan uitbreiden en we zetten in op ontwikkeling bij OV-knooppunten waarmee de OV-mobiliteit wordt verhoogd. Wij willen dat de A27 bij Amelisweerd niet wordt verbreed. Utrecht staat er goed voor. Mede dankzij D66 is de financiële huishouding veel beter op orde dan vier jaar geleden.” Marianne benadrukt dat de verkiezingscampagne voor de Provinciale staten in 2023 vooral door de leden moet worden gevoerd; “Ga in gesprek met kiezers en maak ze bewust van de verkiezingen en de belangrijke rol van de provincie in de ruimtelijke ordening van Nederland.”

GELDERLAND

Stan Hellegers
“Mooi aan de provincie zijn de uitdagingen op het ruimtelijk domein. Hoe leven mensen en zorg je voor een mooie en gezonde leefomgeving. Het stikstof thema is voor Gelderland een enorme uitdaging met Natura 2000 gebieden, de Veluwe en het Gelders natuurnetwerk. In Gelderland is zeer veel intensieve veehouderij en kampen we ook met luchtvervuiling door industrie. Daar hebben we veel werk te doen in de komende jaren.

We hebben twee prachtige universiteiten die met ons meedenken over het vinden van oplossingen voor duurzame verdienmodellen voor boeren. Bewoners van Gelderland kunnen ook zelf een steentje bijdragen in het beperken van uitstoot; stap op de fiets! D66 zet volop in op de fiets: We werken aan nieuwe snelle fietsverbindingen zodat je wel gek bent als je nog in de auto stapt als je dezelfde route op een gezondere manier kan afleggen op de fiets.”

Stan kijkt uit naar de campagne die D66 volgend jaar gaat voeren. Daarnaast; “Nu het weer kan, kunnen campagneteams de mensen ook weer opzoeken gedurende bijeenkomsten en debatten en de verbinding met de kiezer leggen we aan de deur, door het gesprek aan te gaan!”

DE VELUWE

AMELISWEERD

NAAR DE STEMBUS

Op **15 maart 2023** zijn er verkiezingen voor de 12 Provinciale Staten, het collectief van volksvertegenwoordigers (Statenleden) dat elke vier jaar direct wordt gekozen door de inwoners van elke provincie. De hoofdtaak van de Provinciale Staten is het controleren van het bestuur, dat wordt gevormd door de leden van de Gedeputeerde Staten, die weer worden gekozen door de Statenleden. Elk Statenlid (in totaal 566) brengt daarnaast op maandag 30 mei een stem uit op één van de kandidaten voor de Eerste Kamer, die 75 leden telt. Dat gebeurt op basis van evenredige vertegenwoordiging: de stemwaarde van elk Statenlid wordt berekend door het inwonertal van een provincie te delen door honderd keer het aantal Statenleden van die provincie. Dit systeem van getrapte Eerste Kamerverkiezingen werd ingevoerd bij de grondwetsherziening van 1848; voor die tijd werden de Eerste Kamerleden benoemd voor het leven door de Koning.

INTERVIEW

Maak meedoen makkelijk

tekst **Jan Vincent Meertens**
foto **Jeroen Mooijman**

Anne-Marijke Podt is Tweede Kamerlid sinds september 2021. Ze houdt zich onder meer bezig met asiel en migratie. Een thema waar ze zich in haar tijd als raadslid in Utrecht al voor inzette. Die ervaring zet ze nu landelijk in. In april diende Podt een initiatiefnota in: 'Meedoen vanaf dag één'. Ze vertelt *Democraat* meer over haar voorstellen.

"Toen ik in 2015 een jaar in de Utrechtse gemeenteraad zat, kregen we te maken met de vorige asielcrisis. Utrecht ving toen veel vluchtelingen op. De uitdaging was: hoe zorg je dat deze mensen vanaf de eerste dag een plekje vinden en mee kunnen doen? Met die vraag ben ik, samen met heel veel Utrechters, aan de slag gegaan. Utrecht is een hele progressieve stad waar mensen openstaan voor nieuwe ideeën. Hieruit is 'Plan Einstein' ontstaan. Een asielzoekerscentrum met open deuren. Waar buurtbewoners en asielzoekers elkaar leren kennen en samen cursussen of andere activiteiten kunnen doen. Het is nog steeds een groot succes en voor mij het voorbeeld dat het wél kan op een manier waar iedereen zich prettig bij voelt."

De weg vinden
"Ik vind het belangrijk dat mensen die naar Nederland komen zo snel mogelijk hun weg vinden. Uit onderzoeken weten we: hoe langer mensen aan de kant staan, hoe moeilijker het wordt. Door de vastgelopen asielketen zitten veel asielzoekers lang in een asielzoekerscentrum. Ze krijgen daar geen mogelijkheden, het leven staat stil. Dat is echt een gemiste kans."

"Met de voorstellen uit de initiatiefnota willen we die wachttijd benutten. Meedoen vanaf dag één. Zodat mensen die uiteindelijk mogen blijven eerder hun plek vinden in onze maatschappij. En om van het AZC een veel prettiger plek te maken, waar ook buurtbewoners komen omdat het een fijne plek is, omdat daar faciliteiten zijn waar zij ook wat aan hebben en omdat ze daar leuke contacten hebben, ook met de asielzoekers. Dat werkt voor iedereen beter."

Talentvol
"We zien het nu bij Oekraïners. Zij krijgen de mogelijkheid om al heel snel te beginnen met werken. 68% van de Oekraïners in Nederland heeft nu al werk. Men vindt het fijn om bezig te zijn en de draad, zo goed en zo kwaad als het kan, weer op te pakken. Bovendien zitten we nu met een arbeidsmarkt waar we zitten te springen om mensen. Er zitten heel veel talentvolle mensen in die centra. Het is zonde dat we die talenten niet benutten. Daarom doe ik het voorstel om alle asielzoekers eerder de mogelijkheid te geven om te gaan werken."

Inspraak
"In de initiatiefnota staan ook voorstellen om heel vroeg met het leren van de taal te beginnen. Om mensen toegang te geven tot hoger onderwijs tegen een acceptabel tarief. Om mensen inspraak te geven in het centrum waar ze zitten. Hoe zou jij het eigenlijk willen? Al deze zaken zijn niet alleen fijn en goed voor de asielzoeker, ook voor ons als maatschappij. Het mes snijdt aan twee kanten.
In het voorstel komt veel samen op de grens van het landelijke en het lokale. Ik ben heel trots op onze lokale bestuurders. We hebben dappere burgemeesters, wethouders en raadsleden bij D66. Mensen die zeggen, soms dwars tegen de stroom in: het kan wel bij mij."

Verantwoordelijkheid
"De betrokkenheid van D66'ers bij dit onderwerp vind ik sowieso bijzonder om te zien. De afgelopen tijd heb ik talloze mensen uit onze partij gesproken. Dat was niet altijd makkelijk. Soms waren mensen boos of verdrieting. Maar wat ons bindt is de drive om mensen die ons nodig hebben de hand te reiken. En het verantwoordelijkheidsgevoel, het gevoel dat we mensen moeten helpen, dat niets doen geen optie is. Dat zal ook altijd mijn uitgangspunt blijven." ■

"We hebben dappere burgemeesters, wethouders en raadsleden bij D66. Mensen die zeggen, soms dwars tegen de stroom in: het kan wel bij mij"

Prinsjesdag 2022.
foto **Gerald van Luijk**

PODTCAST

Als D66 woordvoerder asiel en migratie gaat Anne-Marijke via haar eigen ***Podtcast*** in gesprek met mensen die dagelijks met asiel en migratie bezig zijn of die er op een andere manier mee te maken hebben. Om zo meer inzicht te krijgen hoe het echt zit - voorbij de oneliners en krantenkoppen.

Column

VRIJ ZIJN IS KIEZEN VOOR JOUW OPLEIDING

"Toekomst" is een woord dat vaak terugkomt bij de Jonge Democraten. In vragen zoals: kunnen we in de toekomst nog wel een huis kopen? Kunnen we in de toekomst nog wel in een leefbaar klimaat wonen? Kunnen we in de toekomst onze studieschuld of onze gasrekening nog wel betalen? De belangrijkste toekomstvraag stel je echter aan jezelf: wat wil ik in de toekomst doen met mijn leven?

Hoe je toekomst eruit ziet, wordt veel te vaak al op te jonge leeftijd bepaald. Factoren waar je niks aan kan doen zoals wie je ouders zijn, waar je geboren bent en hoe je eruit ziet spelen nog steeds een veel te grote rol in de kansen die jongeren hebben om hun toekomst op te bouwen. Een factor waar je wel invloed op zou moeten hebben is je opleiding. Je opleiding is de sleutel in de deur naar jouw toekomst. Het is de sleutel tot je droombaan, tot bestaanszekerheid, en tot een leven lang bezig zijn met je passie. Maar dan moet je wel de juiste opleiding kunnen kiezen. En minstens zo belangrijk: dan moet je op die opleiding wel veilig kunnen zijn.

In het voorjaar van 2021 schreef een van mijn voorgangers : "Vrij zijn we alleen wanneer we onze eigen keuzes kunnen maken." Ik wil daar graag aan toevoegen: Je bent alleen vrij als je jezelf kan zijn. De afgelopen jaren hebben we te veel voorbeelden gezien van situaties waarin jongeren op hun opleiding niet zichzelf of niet veilig konden zijn. In het bijzonder onderwijs worden jongeren op gesprek geroepen bij de conrector vanwege hun geaardheid. Ouders moeten verklaringen ondertekenen waarin zij hun kind afkeuren. Jongeren worden zelfs opgesloten in kantoren en gedwongen om uit de kast te komen. En dit alles gebeurt met de vrijheid van onderwijs als vals schild.

Die vrijheid, geregeld in artikel 23 van onze grondwet, wordt misbruikt. Het was bedoeld om iedereen zijn eigen vorm van onderwijs te geven. In plaats daarvan wordt het als dekmantel gebruikt om jongeren van hun vrijheid te beroven en onveilige situaties op scholen te creëren.

Hier moeten we vanaf. Niet van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs, maar van het misbruik ervan. Laten we werken aan een vrijheid van onderwijs waarbij jongeren ook veilig zijn. Veilig van discriminatie, homohaat of opsluiting. Veilig genoeg om je eigen opleiding te kiezen. Want vrij zijn is kiezen voor jouw toekomst. ■

Kalle Duvekot, landelijk voorzitter Jonge Democraten (JD). De JD is een onafhankelijke groep politieke jongeren die zich binnen en buiten D66 inzetten om kansen voor jongeren te realiseren en te garanderen:
jongedemocraten.nl

Europa hoog op de agenda

De oorlog in Oekraïne zet schijnwerpers op de Europese Unie. Wie zijn de mensen die de koers bepalen? We spreken met Annelou van Egmond, in juni herkozen tot Vice-President van de ALDE Party. Komende twee jaar laat zij haar stem horen in het ALDE Bureau en neemt zij beslissingen over het beleid van de ALDE Party.

tekst **Anne-Lin Axt**
foto **Martijn Beekman**

Gefeliciteerd met je herverkiezing in het ALDE bestuur. Wat houdt het in om Vice-President van ALDE te zijn?
"Alliance of Liberals and Democrats in Europe (ALDE) is een vereniging van 71 liberale partijen in Europa. Dat is dus breder dan de Europese Unie. In Nederland zijn zowel D66 als de VVD onderdeel van ALDE. Hoe dit kan? Dit is het geval omdat politieke families op Europees niveau breder zijn dan op nationaal niveau.

ALDE is een soort clubhuis in Brussel waar Europarlementariërs zich verenigen. Deze politici vormen een fractie binnen het Europees Parlement, onder de vlag van RenewEurope; een samenwerkingsverband van liberale Europarlementariërs uit de landen die lid zijn van de Europese Unie. Er zijn 103 Europarlementariërs die samen de fractie RenewEurope vormen waarvan 71 ook onderdeel zijn van ALDE.

Als Vice-President van het ALDE bestuur ben ik verantwoordelijk voor het aansturen van de vereniging. ALDE is een netwerk om partijen onderling te verbinden. In het bestuur focus ik mij op het trainen en ondersteunen van partijen bij verkiezingen in hun eigen land. Uiteindelijk is het doel van ALDE en RenewEurope om te zorgen dat de groep liberale Europarlementariërs zo groot mogelijk is om een goed tegenwicht te bieden tegen bijv. de grote fracties van de Sociaal-Democraten en Christen-Democraten."

Wat is het belang van D66 om onderdeel uit te maken van ALDE en Renew?
Wij hebben een stevige basis in Nederland. Dat brengt voor D66 een morele plicht mee liberalen en democraten te ondersteunen die hetzelfde gedachtegoed als D66 uitdragen. In vele landen in Europa is er geen gevestigde democratische traditie. De liberale waarden staan overal onder druk en op ieder schaakbord moeten we vechten en de mensen ondersteunen die zich daarmee bezighouden. Alleen dan kunnen we een vrij, rechtvaardig en liberaal Europa hebben en houden. We zeggen dat wij als D66 de meest pro-Europese partij van Nederland zijn, maar dit moeten we ook laten zien. ALDE is bij uitstek een platform om uit te dragen dat je pro-Europa bent. En we kunnen ook zeker inspiratie opdoen bij de andere partijen en leren van bepaalde strategieën waar zij goed in zijn. ■

Hoe kunnen D66'ers op de hoogte blijven van je werk in het ALDE bestuur en de ontwikkelingen van ALDE en RenewEurope?
D66 Internationaal is bij uitstek de plek waar we iedereen vertellen wat D66 in het buitenland doet. @d66_internationaal op Instagram en 'D66 Internationaal' op Facebook en LinkedIn.

REPORTAGE

Hellevoetsluis

Slagkracht gebundeld

Woensdag 23 november 2022 kunnen inwoners van de gemeenten Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne stemmen voor de gemeenteraad van de nieuw te vormen gemeente Voorne aan Zee. D66, nu ook vertegenwoordigd in de raden van twee van de drie gemeenten, doet aan deze verkiezingen mee. *Democraat* sprak met de huidige D66 wethouder van Westvoorne en lijsttrekker, Lies van der Pol, en Hellevoets raadslid en D66 campagneleider, Mieke Bakker.

tekst en foto's **Jan Remmert Fröling**

Hoe verschillen deze herindelingsverkiezingen van reguliere gemeenteraadsverkiezingen?
Lies: "Het verschil is vooral heel groot voor de inwoners. Hun gemeenten gaan op in een groter geheel, zonder dat de burgers nog goed overzien wat daarvan de consequenties zijn en ze moeten vaak stemmen op kandidaten die min of meer onbekend zijn. Je merkt gewoon dat iemand uit Westvoorne niet echt weet welke thema's er in Hellevoetsluis en Brielle spelen en andersom."

En hoe zit dat met de potentiële raadsleden?
Mieke: "We zijn de afgelopen tijd als raadsleden van de drie gemeenten regelmatig bij elkaar op bezoek geweest. Alle partij-fracties namen deel en zo was er een brede afspiegeling van ideeën en belangen."
Lies: "Tijdens die bijeenkomsten vertellen de raadsleden elkaar de thema's die nú spelen en welke thema's na de fusie door blijven gaan. Het is een belangrijke investering die ze in elkaar doen en die past in het traject dat we doorlopen hebben om te bouwen aan die nieuwe gemeente. Ik denk dat het toch lange tijd kan gaan duren voordat we elkaars problematiek echt helemaal kennen."

Hoe gaat jullie campagne eruit zien?
Mieke: "Op 30 september is het verkiezingsprogramma door de leden goedgekeurd en zijn we met de campagne gestart. We waren al begonnen met artikelen over de actuele onderwerpen in de lokale blaadjes. Omdat iedereen deze leest is dat heel effectief gebleken! We zijn op dit moment de enige gemeenten in Nederland waar herindelingsverkiezingen plaatsvinden en kunnen volop gebruik maken van ondersteuning vanuit het Landelijk Bureau. Bijvoorbeeld op het gebied van social media. En natuurlijk zorgen we er bij het opzetten van de media-uitingen voor dat een en ander herkenbaar blijft voor de inwoners van de verschillende kernen."

Wat speelt er zoal op Voorne en hoe vertaalt zich dat naar jullie speerpunten?
Lies: "Dat varieert per locatie nogal. Zo is in Hellevoetsluis, een voormalige groeikern, in het verleden de keuze gemaakt om het nieuwe stadshart met winkels op afstand van de historische Vesting te bouwen. Het winkelhart en uitgaanshart zijn daarmee gescheiden. Je kan heel goed merken dat dit ten koste van de levendigheid van de stad is gegaan. De uitdaging is dan ook om gegeven deze situatie alsnog levendigheid in de tent te brengen. In Rockanje is het mislukte plein in het dorpshart dringend aan herinrichting toe en moet de verbinding tussen het dorpshart en het strand aangepakt worden. In Oostvoorne speelt dan weer een discussie rond een brede school: waar moet deze komen en welke scholen doen daarin mee..."

→
Lies van der Pol, lijsttrekker D66 Voorne aan Zee

"Als kustgebied, waar zo'n 90% van de stikstof van buitenaf komt, hebben we feitelijk vrijwel geen mogelijkheden om de bronnen aan te pakken, vandaar dat we ons richten op het versterken van de natuur om daaraan tegenwicht te bieden"

– LIES VAN DER POL
LIJSTTREKKER
D66 VOORNE AAN ZEE

Mieke: "Waarbij er overigens wel al voor gekozen is om dit punt op het niveau van de nieuwe gemeente aan te pakken door ook het onderwijs in de andere kernen bij het proces te betrekken."
Lies: "Brielle heeft tot slot een supergezellig centrum, waar dan wel weer de nodige uitdagingen liggen in met name de gebouwde omgeving. Je moet dan denken aan het versterken van de kademuren en de verduurzaming van de veelal historische monumenten. Echt een D66 speerpunt dus."
Lies: "Voornebreed speelt dat we hoe langer hoe meer een forenzen-gemeenschap geworden zijn. Hordes mensen vertrekken 's ochtends vroeg naar de haven en de stad om daar te gaan werken en komen 's avonds pas laat weer thuis. Dat gaat, naast het klimaat, ook ten koste van de levendigheid van je gemeente. Ons streven is dan ook om weer meer werk naar het eiland te krijgen, iets waarbij voor onderwijs en bedrijfsleven een belangrijke rol weggelegd is.

En we focussen ons op een groene en duurzame leefomgeving. In de

praktijk betekent dat lokaal zoveel mogelijk groen in de wijken en ervoor zorgen dat de wijken adaptief zijn in relatie tot het klimaat. We willen ook heel sterk inzetten op versterking en samenhang van de natuurgebieden in onze regio. Belangrijke reden daarvan is de stikstofproblematiek. Als kustgebied, waar zo'n 90% van de stikstof van buitenaf komt, hebben we feitelijk vrijwel geen mogelijkheden om de bronnen aan te pakken, vandaar dat we ons richten op het versterken van de natuur om daaraan tegenwicht te bieden."

Mieke: "Een ander speerpunt heeft te maken met de vergrijzing, dat versterkt wordt doordat mensen vanuit Rotterdam deze kant uitkomen. Dat vraagt het een en ander van de manier waarop je je woningbouw inricht: duurzaam en toekomstgericht. Ook is het van belang om jonge mensen hier te houden. Voor de handen aan het bed en om de economie draaiende te houden."

Lies: "En last but not least: we moeten aandacht hebben voor kansengelijkheid. Kinderen moeten een goede plek hebben om naar school te gaan, er moet aandacht zijn voor armoedezorg maar zeker ook voor het feit dat mensen hun energierekening kunnen blijven betalen. Voor ons is dan de consequentie dat we waar nodig ondersteuning bieden voor de verduurzaming van de woningen, zeker voor diegenen die dat niet zomaar kunnen betalen."

Tot slot: hoe zien jullie de verkiezingen tegemoet?

Lies: "Met de nodige zorg maar ook met kansen."

Mieke: "Er is nu eigenlijk nog weinig betrokkenheid onder de inwoners bij de nieuwe gemeente: de bijeenkomsten rond de herindeling zijn helaas matig bezocht en de reacties zijn erg lauw. Er lijkt sprake van een soort politieke moeheid..." Aan ons om te laten zien dat er belangrijke thema's liggen waar elke stem richting duurzaamheid, rijk onderwijs en alle woonopgaven juist nu zo belangrijk is."

Lies: "Er zijn verder meerdere partijen in de zeer rechtse hoek die mee willen gaan doen. Die partijen zijn weliswaar geen directe concurrentie voor ons, maar het geeft wel de sfeer aan waarin deze verkiezingen plaats gaan vinden. Ik sta achter deze herindeling en zie er de noodzaak van in. Het laatste woord is aan de kiezer van onze gemeenten en ik vertrouw erop dat we als Voorne aan Zee samen een stap vooruit gaan zetten." ■

> "Een ander speerpunt heeft te maken met de vergrijzing, dat versterkt wordt doordat mensen vanuit Rotterdam deze kant uit komen. Dat vraagt het een en ander van de manier waarop je je woningbouw inricht: duurzaam en toekomstgericht"
>
> **– MIEKE BAKKER, CAMPAGNELEIDER D66 VOORNE AAN ZEE**

Haven van Hellevoetsluis

Whats-Appèleren

Susanne Caarls is voorzitter van de thema-afdeling Europa. Deze werkgroep wil de EU in al haar facetten, organisatie en instituties laten doorgronden bij D66-leden, op scholen, in gemeenteraden, bij instituten en bedrijven, zodat inzicht in Europa groeit, hanteerbaar wordt en gebruikt kan worden. Susanne ging in gesprek met Michiel Rijsberman, gedeputeerde in Flevoland voor D66. En er valt wat te vieren!

Susanne: Hallo Michiel, gefeliciteerd met het winnen van de eerste Europaprijs van de thema-afdeling Europa! ✓✓

Michiel: Dank je wel Susanne, ik voel me zeer vereerd! Waarom hebben jullie de prijs bedacht? ✓✓

Susanne: Vanuit de thema-afdeling vragen we aandacht voor Europa. Met deze jaarlijkse Europaprijs willen we aandacht vragen voor de belangrijke rol die Europa speelt op lokale en regionale niveaus. Daar weet jij meer van. ✓✓

Michiel: Als Flevolands gedeputeerde met Europa in m'n portefeuille (iedere provincie heeft er een) ben ik nu dik 7 jaar lid van het Europees Comité van de Regio's (CvdR), een adviesorgaan van het Europarlement en de Europese Commissie en Raad. Sinds deze zomer ben ik ook voorzitter van de Nederlandse delegatie. Bijna alle EU-regels hebben ook lokaal en regionaal effect. Met 12 gedeputeerden en 12 wethouders en burgemeesters laten we samen met dik 700 collega's uit Europa in Brussel het "geluid van de werkvloer" horen. Dat gaat de ene keer beter dan de andere, maar als het over echt regionale onderwerpen gaat – zoals stedelijke mobiliteit, regionale economie, kringlooplandbouw – dan wordt ons geluid echt gehoord. ✓✓

Susanne: Vanuit de thema-afdeling proberen we daar ook aan bij te dragen. We organiseren bijvoorbeeld lezingen over Europese onderwerpen, waaronder de oorlog in Oekraïne. ✓✓

Michiel: Miljoenen Oekraïense vluchtelingen die vanaf februari ineens een veilig heenkomen zochten, worden in hoofdzaak door gemeenten opgevangen. Ook aan de grens met Oekraïne. Het werk van die gemeenten wordt eigenlijk overal gecoördineerd door de regionale overheden. Door contacten via CvdR, hebben wij als Flevoland besloten de Roemeense grensregio Maramureș te steunen. Zulke 1-op-1 hulp blijkt het beste te helpen. We coördineren hulpacties in Flevoland, betalen het transport en Maramures verdeelt de hulp. Er zijn ondertussen zo'n 20 transporten met spullen voor de opvang van gevluchte Oekraïners naar Roemenië gegaan. Bedden, dekens, medicijnen, voedsel, wat ze in Maramureș nodig hadden, ingezameld en gedoneerd door Flevolandse (boeren)bedrijven. De hulp gaat nog steeds door. Het is goed dat we elkaar in Europa zo effectief kunnen helpen. ✓✓

Susanne: Een mooi voorbeeld. Trouwens, de Provinciale Statenverkiezingen komen eraan volgend jaar maart, ben je verkiesbaar? ✓✓

Michiel: Het gaat heel spannend worden. Er speelt nogal wat. De provincies zijn belangrijke overheden in de energietransitie, de woningbouw en de stikstofcrisis. Allemaal met een belangrijke Europese component. En ja, ik heb me gemeld voor ergens onderaan de Flevolandse lijst. Gedeputeerde zijn is de mooiste hondenbaan die ik me voor kan stellen. Laten we eerst het oordeel van de kiezer maar eens afwachten! ✓✓

D66'ER BUITEN DE POLITIEK

Caribisch perspectief

"Het maakt niet uit wat je doet, als je er maar de beste in wordt", hield de moeder van Paul Comenencia hem in zijn jeugd voor. Een motto dat hij op zijn dochters overbracht en zelf graag in de praktijk brengt. En dus is Paul meestal ook op vrijdagen, wanneer er geen commissievergaderingen zijn, toch in het statige pand van de Raad van State aan de Kneuterdijk in Den Haag te vinden. Om zich in te lezen en in te leven in de vele onderwerpen waarover hij en zijn collega-staatsraden advies uitbrengen.

tekst **Marcella Heijboer** foto **Raad van State**

Life is what *happens to you when you're busy making other plans*, zong John Lennon in de jaren 80 van de vorige eeuw en die tekst was helemaal van toepassing op de wending die de loopbaan van Paul Comenencia in 2018 nam. Terwijl hij zich oriënteerde op een mogelijk burgemeesterschap, kreeg hij een onverwacht telefoontje. Met de vraag of hij staatsraad van het Koninkrijk voor Curaçao zou willen worden. Achter de schermen was, zonder dat hij het wist, al uitgebreid over zijn kandidatuur gesproken. Paul zei ja en voelt zich ruim vier jaar later als een vis in het water in de functie.

Caribisch perspectief
Onder leiding van vice-president Thom de Graaf vervult de Raad van State de rol van onafhankelijk, hoogste en laatste, adviesorgaan van de regering. Bestuursrechtspraak is de grootste afdeling, met 50 staatsraden, allen rechters. De afdeling advisering is met 17 staatsraden (inclusief drie staatsraden van het Koninkrijk) kleiner, maar "minstens even belangrijk", zegt Paul Comenencia. Het werk is georganiseerd in secties en commissies die geordend zijn naar groepen ministeries en belangrijke thema's. Ruim 600 ambtenaren ondersteunen de Raad.

De dossiers die op de bureaus van de staatsraden terecht komen en waarop zij een beleids-analytische toets doen, zijn omvangrijk en divers; van de stikstofproblematiek tot onafhankelijk begrotingstoezicht en de invoering van de basisbeurs.
Omdat veel onderwerpen een link met het Caribisch gebied hebben is het voor de staatsraad voor het Koninkrijk

"Maar in Nederland is er steeds meer het besef dat de eilanden onderling ook verschillen. Ze hebben een andere geschiedenis, economie, demografie. Sint Maarten en Curaçao liggen 1000 kilometer bij elkaar vandaan!"

zaak om agenda-keuzes te maken. "Ik kan niet bij alle vergaderingen aanwezig zijn, maar de voorstellen waarover wij adviseren kunnen een reflexwerking in de Caribische landen hebben. Denk aan de samenwerking tussen Nederland en de eilanden, het effect van besluiten of regelgeving op overzeese gemeenten, verdragen, defensie. Het is mijn verantwoordelijkheid en die van de twee andere staatsraden van het Koninkrijk dat het Caribisch perspectief in alle zaken wordt meegenomen."

Brugfunctie
Paul, geboren op Curaçao, was directeur van de Kamer van Koophandel Curaçao en vijf jaar gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen. Ondanks deze achtergrond voelt hij zich geen "vooruitgeschoven post" van het land dat hem benoemde. "Als staatsraad moet je steeds aan beide kanten je oor te luisteren leggen en vervul je een brugfunctie. Verkennen, verbinden en een rechte rug hebben als je van veel kanten beïnvloed wordt. Leden van de Raad van State laten zich niet gemakkelijk gek maken. Zelf ben ik van jongs af aan een beetje een

einzelgänger. Aan massale goedkeuring heb ik geen behoefte; een plek in het midden past mij goed. Om de band en de link met de realiteit in het Caribisch gebied te houden, breng ik er een paar keer per jaar tijd door en spreek ik met veel verschillende stakeholders."

Een Koninkrijk van verschillende snelheden
De omgang tussen de verschillende delen van het Koninkrijk blijft work in progress. In 2020 schreef Paul het essay 'Verdeeld Koninkrijk – Pleidooi voor nieuw elan in Koninkrijksrelaties' "Wij adviseren regelmatig over de samenwerking binnen het Koninkrijk en bijvoorbeeld het proces van het sluiten van verdragen. Gelukkig wordt dit steeds meer een gezamenlijke exercitie. De belangen van Nederland zijn groter dan die van de eilanden, waardoor het voor de eilanden vaak als ver van mijn bed voelt: letterlijk en figuurlijk op 8000 kilometer afstand. Maar in Nederland is er steeds meer het besef dat de eilanden onderling ook verschillen. Ze hebben een andere geschiedenis, economie, demografie. Sint Maarten en Curaçao liggen 1000 kilometer bij elkaar vandaan! Je moet er geweest zijn om de kleinschaligheid te bevatten. In Nederland hebben we makkelijk 20 ambtenaren op 1 dossier, daar 1 ambtenaar op 20 dossiers of meer; dan kun je niet hetzelfde niveau van snelheid en perfectie verwachten. Anderzijds moet men daardoor ook niet achteroverleunen, want je telt alleen mee door actief mee te doen."

Warme vereniging
"Na mijn komst naar Nederland, in 2004, werkte ik in de Rijksministerraad plezierig samen met Thom de Graaf en Laurens Jan Brinkhorst. De uitstraling van D66, liberaal met een sociaal hart, sprak me aan. In 2015 stond ik op de kandidatenlijst van de Eerste Kamer. Van lijsttrekker Thom de Graaf moesten alle kandidaten minstens één keer met de campagnebus mee. Ik vond het zo leuk dat ik vaker campagne ging voeren! Ik ervaar nog steeds de warme sfeer en gezelligheid op congressen.

Er is veel polarisatie in de wereld; dat brengt ons niet vooruit. De echte vooruitgang gaat komen van partijen die alle belangen doorgronden, de nuance begrijpen, oplossingen aandragen en deze overtuigend aan een grote groep kunnen uitleggen. Die uitersten kunnen overbruggen en weten dat niets zwart-wit is en dat Keulen en Aken niet op één dag gebouwd zijn. Hier ligt een belangrijke rol voor D66."

Route66
"Onlangs was ik te gast bij een bijeenkomst van Route66. Ik zag een bruisende toekomst: zoveel jonge mensen die geïnteresseerd zijn in een rol in de politiek en het openbaar bestuur, dat geeft hoop. Er komt een tijd dat mijn generatie een stap terug gaat doen. Het 'loslaten' zal niet makkelijk zijn, maar dan denk ik opnieuw aan een uitspraak van mijn moeder: "Neem je werk wel, maar jezelf niet te serieus!" ■

Paul Comenencia samen met Thom de Graaf, vice-president van de Raad van State. Prinsjesdag 2022.

Paul Comenencia
24.01.1960

1982-1995
Journalist, beleids- en communicatie-adviseur, parttime universitair docent

1996-2004
Directeur Kamer van Koophandel Curaçao en toezicht-houder lokale en regionale non-profit organisaties

2004-2009
Gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen

2009-2013
Nederlands consul-generaal te Rio de Janeiro

2013-2020
Voorzitter Stichting WeConnect

2014-2018
Bestuursadviseur commissaris van de Koning in de Provincie Utrecht

2015-heden
Vicevoorzitter Stichting Monumenten van de West-Indische Compagnie

2018-heden
Staatsraad van het Koninkrijk bij de Afdeling advisering van de Raad van State

Lezen | kijken | luisteren

Zwemmen in het donker
Tomasz Jedrowski | 2020 | Meulenhoff

"Dit boek vond ik erg indrukwekkend. Het is een meeslepend verhaal over liefde tijdens het communistische tijdperk. De hoofdpersonen leren elkaar kennen tijdens een zomerkamp, maar met hun terugkomst in Warschau komen ook de dilemma's in hun relatie. De een steunt het communistisch regime, de ander wijst het af en om de relatie nog meer te bemoeilijken is homoseksualiteit ook nog eens verboden in communistisch Polen. Ik vind het extra dapper dat de twee hoofdpersonen hun liefde doorzetten. Afgelopen zomer ben ik zelf naar Polen geweest. Hier heb ik het communistisch museum bezocht, waardoor ik mij nog meer kon inleven in het verhaal."

Deze aflevering: de drie tips van...
Rens Raemakers (1991)
is sinds 2017 lid van de Tweede Kamer namens D66. "Drie favorieten? Best een lastige keuze, ik vind veel dingen goed. Met deze drie tips heb ik mijzelf proberen te omschrijven. Het is een combinatie van mijn portefeuille - Jeugdzorg, GGZ, Beschermd wonen/ Maatschappelijke opvang - mijn Limburgse afkomst en LHBTI-rechten."

tekst **Nina Sneijers** foto **Henriëtte Guest**

Jason
Maasja Ooms | 2021 | 90 minuten | DPC

"Ik heb deze documentaire gekozen omdat ik zelf de jeugdzorg in mijn portefeuille heb. In de documentaire zie je Jason, die vreselijke dingen heeft meegemaakt, traumatherapie volgen en zich ontwikkelen. Je ziet hoe hij uitgroeit tot iemand die probeert zijn negatieve ervaringen in de jeugdzorg om te zetten in iets positiefs, iemand die kracht uit zijn persoonlijke problemen heeft gehaald en de situatie nu voor anderen wil verbeteren. Zelf sprak ik met Jason, toen ik hem had uitgenodigd in de Tweede Kamer. Hij vertelde dat zijn missie is om de gesloten jeugdzorg terug te brengen naar de kleinschaligheid. Hoe hij zich 100% inzet voor dit doel, bewonder ik zeer."

20 Joar Rowwen Hèze: Kilomeaters
2005 | pop | HKM/CNR

"Het album Kilomeaters is een verzameling van de twintig beste nummers van Rowwen Hèze. Met deze keuze wil ik laten zien dat Rowwen Hèze zoveel meer is dan alleen maar hun lollige liedjes als 'Limburg' en 'Bestel Mar'. Rowwen Hèze is ook emotionele verdieping, wat ik bijvoorbeeld naar voren vind komen in het nummer 'De Heilige Antonius'. Dit lied geeft de boodschap "soms is het beter iets te verliezen, dan dat je het nooit hebt gehad". Voor mij heeft dit geholpen met rouwprocessen in het leven. Ook de emotionelere liedjes 'De Peel in Brand' en 'Vlinder' luister ik graag. Tijdens de jaarlijkse slotconcerten van Rowwen Hèze komt precies deze mix van emotionele muziek en feestmuziek naar voren en dat is prachtig." ■

LEDEN AAN HET WOORD

Nederland kleurt groen

tekst **David Vos**

Bij de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen heeft D66 in veel gemeenten een mooi resultaat geboekt. Voor sommige afdelingen had de uitslag een extra speciaal randje. Bijvoorbeeld omdat zij eerder nog geen zetels in de gemeenteraad hadden of omdat zij voor het eerst een wethouder mogen leveren.

De partij werkt er hard aan om gemeenten overal in Nederland, of ze nou veel of minder inwoners hebben, een D66-groene tint te geven. Van Terneuzen tot Stadskanaal en van Den Helder tot Beekdaelen. Dit om ervoor te zorgen dat in steeds meer raadszalen een progressief en sociaal-liberaal geluid klinkt.

Voor *Democraat* nemen drie betrokken leden van afdelingen met een bijzondere verkiezingsuitslag ons mee in de weg daarnaartoe en wat zij de komende vier jaar willen bereiken. In Peel en Maas, waar D66 voor het eerst in de gemeenteraad is gekomen, en wel direct met twee zetels én deelname aan de coalitie. Bij de afdeling Stichtse Vecht, die na vier jaar afwezigheid met vier zetels weer stevig voet aan de grond heeft gekregen in de raad. En in Woensdrecht, waar na een flinke stemmenwinst voor het eerst een D66-wethouder is vertegenwoordigd in het college.

Jeroen van der Ha
Fractievoorzitter D66 Woensdrecht

“Meebesturen moet doel zijn bij verkiezingen”

“Waar we bij de vorige verkiezingen net aan twee zetels wisten te behalen, was de stemmenwinst bij de afgelopen verkiezingen ruim voldoende voor hetzelfde aantal zetels. Dat laat zien dat onze inzet van de afgelopen vier jaar én onze persoonlijke campagnes zijn opgemerkt. In de oppositie hebben we veel aandacht kunnen genereren voor onze ideeën, nu wilden we ook echt verantwoordelijkheid nemen. Als je aan de verkiezingen meedoet, moet meebesturen het doel zijn. Dan kun je echt het verschil maken voor kiezers en beloften inlossen. Omdat we door de mooie uitslag in plaats van de zesde, en daarmee kleinste partij opeens de derde partij werden, waren we een serieuze gesprekspartner voor de coalitieonderhandelingen. Uiteindelijk heeft dat geresulteerd in onze eerste coalitiedeelname ooit en met Thierry de Heer de eerste D66-wethouder in Woensdrecht. Iets waar we erg trots op zijn. Met een grote, actieve groep leden gaan we de komende jaren onze plannen verwezenlijken, onder meer op het gebied van duurzaamheid en inclusiviteit. Dat één op de drie nieuwe woningen beschikbaar komt voor starters en ouderen is een mooi voorbeeld van een verkiezingsbelofte die we nu inlossen. En met het coalitieakkoord vol groene plannen brengen we onze campagneslogan ‘De toekomst van Woensdrecht is groen’ direct in de praktijk.”

Omar El Khader
Fractievoorzitter D66 Peel en Maas

“Contact met inwoners via ludieke acties”

“Na een verdubbeling van ons ledenaantal naar ongeveer dertig, hebben we een jaar voor de verkiezingen gezegd dat we voor een positie in de raad willen gaan. Met een actieve club leden zijn we daarmee aan de slag gegaan. Dit was een diverse groep, variërend in leeftijd tussen 18 en 50 jaar en ouder, en qua achtergronden in onder meer het sociaal domein, de ruimtelijke ordening en het onderwijs. De focus lag tijdens de campagne op thema’s als wonen, duurzaamheid en onderwijs, en op het buitengebied dat hier een belangrijke rol speelt. We hebben het contact gezocht met inwoners door bezoeken te brengen aan scholen, ondernemers en horeca. Ook onze ludieke acties werden goed ontvangen, zoals na carnaval de snoepjes met de slogan ‘Stem kwijt? Zorg dat je hem vindt voor 16 maart’ en de ‘opkikkertjes’ voor scholen en horeca na de zware coronatijd. Door deze mooie campagne zijn we uit het niets met twee zetels in de raad gekomen, een prestatie waar ik hartstikke trots op ben en waarvoor we waardering krijgen van andere partijen. Uiteindelijk hebben we zelfs plaats mogen nemen in de coalitie, waarmee we meteen een vervolg kunnen geven aan onze plannen op het gebied van duurzaamheid, biodiversiteit, gelijke kansen en een brede visie op het buitengebied.”

Maureen Yntema
Bestuurslid D66 Stichtse Vecht (leden, communicatie en politiek secretaris)

“De campagne voelde als een start-up”

“Na vier jaar afwezigheid in de raad gaf de opmaat naar de nieuwe campagne het idee van een startup. We moesten weer vanaf nul beginnen en bekendheid krijgen. Met een grote groep actieve leden, gesteund door het landelijke campagneteam, zijn we daar keihard mee aan de slag gegaan, onder meer door van deur tot deur te vragen wat er speelt. Die groep kregen we bij elkaar door de afgelopen jaren nieuwe leden actief aan ons te binden. Samen met hen hebben we een mooi programma neergezet waar we de nadruk leggen op een bewoonbaar, duurzaam en leefbaar Stichtse Vecht voor iedereen. Dat vanuit een transparante en betrouwbare gemeentelijke organisatie: voor het uitvoeren van onze plannen moet de basis immers op orde zijn. Het is goed gelukt ons geluid voor het voetlicht te brengen, want we zijn in de raad gekomen met vier zetels en op een haar na zelfs vijf. Bovendien hebben we drie commissieleden en leveren we een wethouder met onder andere de portefeuille duurzaamheid. Vanuit het bestuur blijven we de komende vier jaar werken aan onze zichtbaarheid via een permanente campagne. We hebben onze website vernieuwd en willen actief de publiciteit blijven opzoeken. Zo moet het voor de inwoners van Stichtse Vecht in 2026 een logische keuze worden om, wederom, op D66 te stemmen.” ■

DUBBELINTERVIEW

Terugblik met toekomstvisie

Hoewel Marie-Louise Tiesinga-Autsema al ruim twintig jaar terug de Eerste Kamer verliet, komt er geen einde aan de gelijkenissen die zij en huidig Eerste Kamerlid Petra Stienen met elkaar trekken over het werk dat zij doen en deden. Die gelijkenissen zijn soms grappig, pijnlijk en hoopvol tegelijkertijd. *Democraat* sprak beiden (oud-)senatoren, dook met hen de geschiedenis in en wierp een blik op de toekomst.

tekst **Pim Bakx**
foto's **eigen archief**

> "Onze volgende fractie moet echt veel diverser zijn"
>
> – PETRA STIENEN

"Ik ben echt bewust in de Kamer gegaan omdat ik een beweging zag in Nederland waar een A- en B-Nederlanderschap leek te ontstaan door de druk van extreemrechtse partijen", zegt Petra Stienen, die nu in haar tweede termijn als Eerste Kamerlid zit. "Gelijke behandeling gelijke rechten is mijn voortdurende motivatie geweest, zeg maar Artikel 1 van de grondwet." Het zijn dezelfde thema's die haar al bezig hielden tijdens haar werk in de diplomatieke dienst. "We moeten ons zeker inzetten voor mensenrechten in het Midden-Oosten, maar ik wilde dat ook dichtbij doen, bijvoorbeeld hier in Den Haag in de Schilderswijk of de wijk van mijn jeugd in Roermond. Ook daar hebben mensen recht op gelijke behandeling."

Marie-Louise Tiesinga-Autsema knikt instemmend. Ze verliet in 1999 na vier mooie termijnen de Eerste Kamer, maar denkt graag terug aan die tijd. "Mijn hart lag bij mensen die buiten hun eigen schuld in de problemen kwamen, of gediscrimineerd werden", zegt ze. "Ik kom uit een gereformeerd onderwijsgezin. Mijn vader zat in het verzet en ik ben sterk opgevoed in de sfeer die president Kennedy zo prachtig onder woorden heeft gebracht: vraag niet wat je land voor jou kan doen, maar vraag wat jij kunt doen voor jouw land."

Lidmaatschap

Tiesinga weet nog dat ze lid werd van D66. "Toen Jan Terlouw in 1976 een oproep deed om lid te worden, omdat de partij anders ter ziele zou zijn." Hoewel ze via verschillende functies werkte aan emancipatie van de vrouw in politiek en maatschappij, was er in de Eerste Kamer nog veel werk te doen. "In 1981 ben ik gekozen, ik was toen 36. De fractie bestond uit vier leden: Jan Glastra van Loon, Jan Vis, Suzanne Bischoff van Heemskerck en ik. Dat werd al snel de twee professoren en de twee meisjes. In mijn tijd moest je twee keer zo hard je best doen dan je mannelijke collega's."

"Dit dus", reageert Stienen. "Het is nu subtieler, maar het is er nog steeds. Onze volgende fractie moet echt veel diverser zijn" zegt ze. Stienen raakte na haar diplomatieke loopbaan betrokken bij D66, toen ze voor zichzelf begon als gespreksleider en adviseur. "In 2009 heb ik oud-generaal Couzy geïnterviewd. Ik zat hem

“Mijn vader zat in het verzet en ik ben sterk opgevoed in de sfeer die president Kennedy zo prachtig onder woorden heeft gebracht: vraag niet wat je land voor jou kan doen, maar vraag wat jij kunt doen voor jouw land”

– MARIE-LOUISE TIESINGA-AUTSEMA

lekker uit te dagen bij een debat over diversiteit toen Aletta Hekker en Medy van der Laan, twee partij-iconen mag ik wel zeggen, naar mij toe kwamen en zeiden: ‘als jij geen D66’er bent, dan moet je er een worden.’”

Ze hield zich de eerste vijf jaar bezig met werk op de achtergrond. “Ik moest erachter komen of D66 wel mijn politieke familie was.” Dat bleek al snel zo te zijn. “Ik denk dat diplomatie een hele goede vooropleiding is voor het werk dat je in de Eerste Kamer moet doen. Je moet op inhoud belangen verenigen en over de partijen heen meerderheden krijgen, vaak buiten de coalitie. Dus je menselijke relaties zijn ontzettend belangrijk.”

Tranen

Stienen denkt terug aan een moment waar dat van toepassing was. “Er was een wet die de naturalisatiewet heette. Die kwam uit Rutte I, inderdaad het kabinet dat door de PVV werd gedoogd. Er zaten twee belangrijke elementen in: dat statushouders in plaats van vijf jaar zeven jaar moesten wachten voor naturalisatie, en dat Nederlanders met een buitenlandse partner naar Nederland moesten komen zodat ze daar het Nederlanderschap konden aanvragen.”

In Rutte II ging de wet er doorheen, maar het voelde voor Stienen niet goed. “Ik kreeg druk vanuit coalitieonderhandelingen voor Rutte III. Maar ik dacht: nee dit is tegen mijn principe van Artikel 1, dit is gewoon statushouders pesten.” Stienen trok Jan Nagel van vijftigplus over de streep tijdens het debat, zorgde zo voor een meerderheid tegen, en de wet ging niet door. “Dankzij het sneuvelen van die wet hebben nu bijvoorbeeld duizenden Syriërs na vijf jaar hun naturalisatie kunnen aanvragen.”

Het verhaal herinnert Tiesinga aan een persoonlijke overwinning. “In 1988 onthulde de Koninklijke Marechaussee aan de legerautoriteiten op Soesterberg de seksuele geaardheid van een sergeant van de Amerikaanse luchtmacht: Jack Green. Zijn vooruitzicht was: ‘five years hard labour in fort Leavenworth’, oneervol ontslag uit de krijgsmacht en verlies van pensioen”, aldus Tiesinga. “Ik heb toen om een onderzoek gevraagd. Het was Lubbers II. Vanwege mijn goede relaties ben ik toen gevraagd om als onderhandelaar op te treden.”

“Een van de hoogtepunten was een bezoek aan generaal Wesley Clark op het Europese hoofdkwartier van het VS-leger waar ik belet had gevraagd.” Het zorgde ervoor dat Frank Carlucci, minister van Defensie onder Ronald Reagan, het besluit herzag. “Green werd uit de gevangenis ontslagen en we hebben een schadevergoeding van een miljoen gulden van de Nederlandse staat voor hem kunnen regelen”, vertelt Tiesinga trots. “Een paar jaar later kreeg ik op een zondagmorgen een telefoontje van Green. Hij moest maar steeds aan die tijd terugdenken en wilde me nogmaals bedanken. Dat bracht de tranen in mijn ogen.”

Internationaal

Als lid van de NAVO-assemblee maakte Tiesinga de val van de muur mee, op 9 november 1989. “Daar gaan mijn gedachten nog regelmatig naar terug. Alles kwam uiteraard weer boven bij het overlijden van Gorbatsjov. Wat je overigens ook van de man mag vinden, de maatregelen die hij heeft genomen waren een opmaat naar de democratisering van de Sovjet-Unie en hij heeft tientallen miljoen mensen bevrijd van repressie. Toen was er veel hoop.” Nu is dat anders, weet Tiesinga. “Als je ziet wat er van Rusland is geworden en je het gedrag van Poetin ziet, dan is dat voor mij en voor velen met mij heel erg droevig.”

Wat Stienen betreft is er nog te weinig aandacht voor het internationaal parlementaire werk van Eerste Kamerleden. “Ik zie dat de hoop van de jaren ’89 niet meer hetzelfde is. Ik was toen 24, dat is mijn dochter nu en ik zie dat zij een andere wereld om zich heen heeft dan ik toen had. Juist nu het nationalisme steeds sterker wordt, zie ik wel belangrijke meerwaarde in dat internationale werk.”

“Nederland heeft feministisch buitenlands beleid aangenomen op basis van onze vragen aan Hoekstra”, aldus Stienen. “Internationaal werk wordt in de Senaat (en ook de Tweede Kamer) nog gezien als een kers op de taart, terwijl ik zou zeggen dat het een belangrijk ingrediënt is voor de taart. We moeten veel strategischer durven te zijn, ook als partij, om het werk van onze mensen die internationaal actief zijn goed te gebruiken. We zeggen dat we de meest internationale Europese partij zijn, daar mag nog wel een tandje bij.” ■

VAN HET BESTUUR

Diversiteit & inclusie

Het Landelijk Bestuur zet een hele duidelijke stip op de horizon voor de komende vier jaar. Er is genoeg gesproken over Diversiteit en Inclusie. We hebben als bestuur gemerkt dat het belangrijk is om het maakbaar te maken. Om daadwerkelijk aan de slag te gaan. Dat kunnen we als Landelijk Bestuur niet alleen, daar ben jij bij nodig.

Shermin Amiri, bestuurslid Projecten en Inclusie, vervolgt: “Ik merk dat ik een beetje een allergische reactie krijg als ik de woorden alleen maar te horen krijg. Ze vervullen een rol als containerbegrippen. Het wordt nu tijd dat we laten zien dat we ze echt in praktijk brengen. Het Kompas Inclusie kent vier pijlers waarin dit richting geeft. De nieuwe E-learning module biedt de mogelijkheid om op een zelfgekozen tijdstip, online deel te nemen aan deze training en je de vier pijlers eigen te maken. Diversiteit en Inclusie bestaat niet alleen op papier, we moeten het gaan terugzien bij alles wat we doen.”

“Er zijn heel veel goede stappen die we als vereniging al hebben gezet”, zegt Amiri. “We hebben als politieke vereniging grote ambities, waarin we als grootste progressieve partij onze verantwoordelijkheid moeten nemen. Onze 30.000 leden hebben verschillende referentiekaders en achtergronden en zijn ieder op een eigen manier geïnteresseerd in het gedachtegoed van D66. Hoe gaan we ervoor zorgen al die mensen ruimte te geven om mee te doen? En om hun politieke ambities te vormen? Mensen willen meedoen, meebeslissen en meepraten.”

“Vanuit het Landelijk Bureau pleiten we voor een ‘bottom up’ benadering. We willen mede- eigenaarschap creëren. Onze afdelingen en regio’s moeten deze ambities verder brengen, het ambassadeurschap dragen. Het is een missie die we samen moeten gaan oppakken en in alle haarvaten van de vereniging graag terug willen zien. Ik wil ieder lid van harte uitnodigen om hier proactief de schouders onder te zetten. We zijn onmisbaar in het huidige politieke spectrum als progressieve middenpartij. De politieke ambitie is belangrijk, maar ook de zeggenschap en het inspraakrecht van onze leden. En de interne democratie. Dat valt ook onder inclusie. Het plaatje is breder dan culturele diversiteit of toegankelijkheid of noem maar op. Met deze E-learning zetten we stevige stappen richting het realiseren van dat grotere plaatje.” ■

Vier pijlers Kompas Inclusie

- Bevorder wederzijds begrip
- Wees inclusief
- Verzeker diversiteit in vertegenwoordiging
- Neem verantwoordelijkheid in omgangsvormen

“Ik wil ieder lid van harte uitnodigen om hier proactief de schouders onder te zetten”

EN DE DAGEN DAARNA

tekst **Leonie Francien Sellies**

Op 15 mei vond in Den Bosch een ledenbijeenkomst plaats waar werd gesproken over ongewenst gedrag en hoe hier mee om te gaan. Rianne Letschert, sprak tijdens de bijeenkomst vanuit haar ervaringen als bestuurder en onderzoeker. Om het gesprek over dit onderwerp binnen onze partij gaande te houden interviewde *Democraat* haar een klein half jaar later.

Hoe kijkt u terug op de bijeenkomst?
“Ik vond het belangrijk om op de bijeenkomst te spreken, dus heb ik ja gezegd. Maar ik vond het ook spannend. Zeker als je de nuance zoekt is het kwetsbaar je hierover uit te spreken. Het is moeilijk om het goed te doen. Ik vond het mooi dat het gevoel bij de bijeenkomst was dat we hiervan willen leren. Niet beschuldigend. Casuïstiek moet je altijd serieus nemen. Net zoals de soms heftige emoties die erbij komen kijken. Maar je moet het ook goed onderzoeken. Dat is vaak lastig voor de melder of media die meteen actie willen zien, maar het doet wel recht aan de complexiteit van het onderwerp. Het is heel vaak niet zwart wit.”

Is het, nu het debat langer gaande is, makkelijker voor bestuurders om zich over dit onderwerp uit te spreken?
“Er wordt nog steeds te weinig over gesproken. Het is vaak ook ondankbaar als bestuurder om hier mee bezig te zijn. Als een melder anoniem wil blijven moet je het achter de schermen houden. Soms wil je het wel van de daken schreeuwen dat je een exitgesprek met iemand hebt gehad. Maar dat kan niet. Dan lijkt het alsof er niets gebeurt. En dan komt er uiteindelijk een wollig persbericht naar buiten, wat het beeld ook geen goed doet.

Vaak speelt casuïstiek al jaren. Slachtoffers gaan dan een deel van de schuld bij zichzelf leggen. Ik probeer hen dan uit te leggen dat ik dat vaker opmerk bij slachtoffers en probeer dat gevoel weg te nemen, maar door dat zelfverwijt durven mensen vaak niet naar buiten te treden. Jaren later zeggen ze dan vaak: ik zou het nu wel durven.”

> “Er wordt nog steeds te weinig gesproken over ongewenst gedrag”

Wat kun je als organisatie doen om ongewenst gedrag tegen te gaan?
“Er is zowel een preventieve als reactieve kant. Preventief betekent dat je structureel het gesprek moet blijven voeren. Dat zit ook in leiderschapsprogramma’s, waarin je leidinggevenden bewust maakt van hun rol en machtspositie. Veel mensen in een leidinggevende positie zijn zich hier nog niet genoeg van bewust. Je moet hier dagelijks mee bezig zijn. Wat voor voorbeeld ben je? Durven mensen zaken te melden? Vooral mensen lager in de organisatie durven vaak geen melding te doen. Je moet er als leidinggevende actief naar vragen. Dingen benoemen die je lastig vindt is privé al lastig. Laat staan in een sociale gemeenschap zoals op de werkvloer, waar mensen afhankelijk zijn van anderen, bijvoorbeeld om promotie te maken.

Naast de preventieve kant heb je ook de reactieve kant: zijn er vertrouwenspersonen? Kunnen mensen ergens terecht? Juist die sociale kant, die mensen de mogelijkheid biedt om hun verhaal te doen en advies te krijgen, is belangrijk. Al wordt de nadruk nog te vaak gelegd op de juridische kant door middel van formele klachtenprocedures.

Als bestuurder moet je ook kritisch blijven kijken naar de eigen organisatie en ook naar je eigen rol op dit terrein. Zijn er genoeg kritische tegendenkers? Of hebben we een schil gecreëerd van onaantastbaarheid waardoor niemand zich openlijk uitspreekt tegen de hoogste in rang?”

Heeft u het idee dat meldingen tegenwoordig beter worden opgepakt?
“Ik heb zeker het idee dat meldingen bij veel organisaties serieus worden genomen. Wat ik wel zorgwekkend vind is het feit dat meldingen soms via de media naar buiten worden gebracht, met naam en toenaam van de beklaagde. Niet omdat ik zaken in de doofpot zou willen stoppen; juist niet. Maar een melding verdient een zorgvuldig onderzoek naar alle betrokkenen toe. Het *namen en shamen* voor een onderzoek heeft kunnen plaatsvinden vind ik problematisch. Als er sprake zou zijn van een doofpot, heeft de journalistiek uiteraard een belangrijke rol. Maar anders is het beter om pas op de plaats te maken. Het is voor alle partijen belangrijk om goed uit te zoeken wat er is gebeurd, voordat er wordt geoordeeld.” ■

Rianne Letschert
13.09.1976

- In maart 2011 benoemd tot hoogleraar op de nieuwe leerstoel Victimologie en Internationaal Recht aan de Universiteit van Tilburg.
- Samen met haar onderzoeksteam in 2015 een Vidi-beurs van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) ontvangen voor hun onderzoek naar de impact van internationale tribunalen op samenlevingen en mensen die geconfronteerd worden met ernstige schendingen van de mensenrechten en internationale misdaad. Letschert heeft altijd veel tijd gestoken in het vertalen van wetenschappelijke kennis naar de samenleving
- Op 1 september 2016 benoemd tot rector magnificus van de Universiteit Maastricht. In 2021 benoeming tot bestuursvoorzitter.
- Lid adviescollege levenslanggestraften
- Lid raad van toezicht Fonds Slachtofferhulp

BURGEMEESTER IN BEELD

König van Deventer

D66 wil dat mensen hun burgemeester direct kunnen kiezen. Want deze bestuurder is niet alleen verantwoordelijk voor openbare orde en veiligheid, maar geeft zijn of haar gemeente smoel en kleur. Deze aflevering: Ron König.

tekst **Caïne Roland**

foto Jeroen Mooijman

Ron König
14.10.1964

Tot 1987
Politicologie aan de Universiteit van Amsterdam, afstudeerrichting bestuurskunde.

1997-2010
Organisatieadviseur Twynstra Gudde, waarvan de laatste drie jaar als partner.

2007-2010
Zelfstandig adviseur en interim-manager vanuit het eigen adviesbureau Phelipe Management.

2014-2015
Bestuurder bij Entréa en Kristallis (organisatie op het gebied van pleegzorg, jeugdzorg en speciaal onderwijs).

2010-2014
Wethouder Rheden met in zijn portefeuille ruimtelijke ordening en onderwijs.

2015-2018
Wethouder Arnhem met in zijn portefeuille economische zaken, onderwijs en diversiteit.

2018-2019
Waarnemend burgemeester Deventer

2019-heden
Burgemeester Deventer

“Het is een eer om op zo’n mooie plek te mogen passen. Deventer is een Hanzestad en als stad meer dan 1250 jaar oud. Als je daar burgemeester van mag zijn, roept dat automatisch op tot een beetje bescheidenheid,” meent König. Het valt op dat het woord ‘mogen’ regelmatig terugkomt als König vertelt over zijn burgemeesterschap. Daarover zegt hij: “Ik wil vooral een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling en geven wat nodig is in deze tijd. Mijn rol is prominent, maar die gaat over de stad, over de gemeenschap. Je moet vooral dienstbaar willen zijn. Het gaat ten slotte niet om mij als persoon. Wél beleef ik er heel veel plezier aan!”

Door (Hanze)stad en land
Ron König is geboren in Doesburg, ook een Hanzestad aan de IJssel: “De mooiste rivier van Nederland. De IJssel stroomt als rode draad door mijn leven, ik loop er nog elke dag langs.” Interesse in de politiek is er met de paplepel ingegoten: Königs moeder was gemeenteraadslid in zijn geboortestad. Zelf is hij sinds 2019 burgemeester van Deventer. Vol lof vertelt hij: “Mensen komen hier graag, ze zeggen vaak dat het een fantastische stad is. Een oude binnenstad, mooie pleinen en winkeltjes, heel veel karakter en sfeer. Een authentieke Hanzestad met een tikje eigenwijsheid, en prachtige dorpen in het groen die er ook bij horen. Er mag hier geëxperimenteerd worden. De mentaliteit is prettig, direct en open, maar nooit op het scherpst van de snede. We willen er samen uitkomen en de verhoudingen goed houden. Dat is een fijne manier van werken. Je ontkomt er niet aan dat je van de stad gaat houden, dat die in je hart gaat zitten.”

Denken in oplossingen
Deventer is geen doorsnee gemeente, vertelt König, maar heeft wel typische problematiek zoals het woningentekort, de krappe arbeidsmarkt en de energietransitie. “Ik maak me zorgen om de groep mensen en ondernemers die het financieel niet gemakkelijk heeft, zeker met de stijgende energiekosten.” Wat deze gemeente bijzonder maakt, is haar manier van het oplossen van dat soort problemen: “We hebben een

> “Je ontkomt er niet aan dat je van de stad gaat houden, dat die in je hart gaat zitten”

doen-mentaliteit. We komen snel in actie, praten er niet te lang over en stellen bij waar nodig. Tijdens de corona-periode heeft de gemeenschap laten zien dat we alles aankunnen. We zetten de schouders eronder en helpen elkaar als buren. Wethouders zijn op een gegeven moment zelfs mee gaan koerieren voor lokale bedrijven. De lijntjes tussen bedrijven, zorg en onderwijs werden heel kort. Er kwam een enorme kracht en saamhorigheid vrij in de samenleving. De binnenstad is er zelfs op vooruitgegaan in corona, er is minder leegstand. Pandeigenaren die hier oorsprong hebben, hebben huurcontacten vaak gekoppeld aan de omzet. Als de omzet laag is, is ook de huur laag. Andere steden hebben vaak institutionele beleggers die dat niet zomaar doen. Dat geeft aan dat iedereen op zoek was naar manieren om het beter te maken.”

Tevredenheid
Op de vraag of hij trots is op wat hij bereikt heeft, zegt König: “Trots is ego, dat hoort niet bij het ambt vind ik. Je wordt als burgemeester op de voorste rij gezet en wordt gezien als eerste burger, maar het gaat over de inwoners. Je moet opletten geen ‘kijk mij’-burgemeester te worden die zichzelf te veel oppoetst. Wel is het een prachtig vak waarin je heen en weer gaat tussen mensen en kleine en grote strategische vraagstukken. Je mag bezig zijn met allerlei belangrijke onderwerpen. Het is een eervolle baan die ik met mijn hele inzet doe. Daar ben ik dan weer wel trots op.”

Burgemeester worden
König zou uren door kunnen vertellen over wat een goede burgemeester in huis heeft. Niet zo gek; sinds afgelopen juli is hij voorzitter van de burgemeesterscommissie. Als D66’ers de ambitie hebben voor deze rol, kunnen ze in gesprek met de commissie om te kijken of het een interessant toekomstperspectief voor ze zou kunnen zijn

en welke stappen ze moeten zetten om kans te maken voorgedragen te worden. Er worden nog collega's gezocht, dus aan potentiële nieuwe kandidaten geeft hij vast een paar tips mee.

Brede interesse, rechte rug en lange lijnen

"Het burgemeesterschap is mensenwerk," zegt König, "dat moet je leuk en boeiend vinden. Gistermiddag had ik een 60-jarig huwelijk van echte Deventenaren en daarna een afspraak met ziekenhuizen over gezondheidszorg in de regio. Je moet snel en makkelijk kunnen schakelen tussen verschillende abstractieniveaus. Een prachtig vak voor generalisten."

Verder moet je belangen en tegenstellingen weten te overbruggen en mensen bij elkaar brengen, zegt hij. "Je hebt authenticiteit en stevigheid nodig en kunt niet met alle winden meewaaien. Ook moet je een rechte rug houden als het moeilijk wordt. Of je nou in een kleine gemeente zit, of in een grote. Het is soms ingewikkeld, juist ook in een kleine gemeente, omdat iedereen elkaar kent."

"Je wordt als burgemeester op de voorste rij gezet en wordt gezien als eerste burger, maar het gaat over de inwoners"

Burgemeesters-commissie; vlnr Ron König, Ria Oosterop, Christine van Basten-Boddin, Toon van Asseldonk

foto **Martijn Beekman**

"Ten slotte is burgemeesterschap het werken in lange lijnbewegingen, blijf weg van de korte termijn," meent König. "Een burgemeester zou niet te inhoudelijk moeten zijn, deze moet vooral evenwicht bewaren en boven partijen staan: een haviksblik hebben. Je hoeft niet je eigen voorkeur door te drukken maar moet de juiste vragen stellen en onderwerpen adresseren, zorgen dat het gesprek gevoerd wordt, in het college, in de raad en met de gemeenschap." Hij heeft nog een laatste toevoeging: "Je komt zo veel leuke, aardige, vriendelijke en betrokken mensen tegen in het vak. Het is geweldig werk!" ■

Heb je ambities voor het burgemeestersambt of ben je fractievoorzitter van een gemeente waar binnenkort een burgemeestersvacature ontstaat? De D66 Burgemeesterscommissie denkt graag mee. Neem contact op door te mailen naar burgemeesterscommissie@d66.nl

ESSAY

Machtsbalans

Formuleer een nieuwe agenda voor democratische vernieuwing

door **Martijn Visser**

In een tijd waarin het vertrouwen in de politiek historisch laag is, zou je haast vergeten dat de democratie dit jaar feestviert: honderd jaar geleden waren de eerste Tweede Kamerverkiezingen met algemeen kiesrecht. In 1922 mochten voor het eerst alle volwassen mannen én vrouwen in Nederland naar de stembus. Dit honderdjarig jubileum – dat vooralsnog niet bepaald uitbundig wordt gevierd – is een uitgelezen moment om de democratiseringsagenda van morgen te formuleren.

Wie anno 2022 de balans opmaakt van een eeuw aan democratische vernieuwing ziet dat de tijd niet heeft stilgestaan: zo zakte de stemgerechtigde leeftijd van 25 naar 18 jaar, kregen eindelijk ook de vele inwoners in de voormalige koloniën kiesrecht en groeide de Tweede Kamer van 100 naar 150 vertegenwoordigers. De burger is bovendien mondiger dan ooit, inspraakinitiatieven zijn lokaal aan de orde van de dag en 70 procent van de Nederlanders heeft vertrouwen in de democratie.

Maar daar staat tegenover dat veel voorstellen voor verdere democratisering van staatscommissies, wetenschappers en betrokken burgers op de plank zijn blijven liggen. De gekozen burgemeester, stemrecht voor 16-jarigen, constitutionele toetsing – ze zijn er nog altijd niet. Te vaak botsten pogingen om mensen meer zeggenschap op ‘de taaie zucht naar zelfbehoud van de gevestigde orde’, zoals Hans van Mierlo dat ooit treffend omschreef.

De geschiedenis van het Nederlandse referendum is daarvoor exemplarisch. Een ruime meerderheid van de mensen is voorstander, en ook veel wetenschappers bevelen het referendum aan als een instrument om de bij tijd en wijle gebrekkige vertegenwoordiging van het parlement te kunnen corrigeren. Maar steeds als de politiek bereid lijkt mensen meer inspraak te geven met een referendum, wordt die mogelijkheid op het laatste moment de pas af gesneden. In 1999 tijdens de Nacht van Wiegel. In 2018, met de intrekking van het raadgevend referendum. En afgelopen zomer, toen een meerderheid in de Kamer het bindend correctief referendum wéér wegstemde.
Net als bij veel andere democratiseringsvoorstellen schuilt achter de argumenten tegen het referendum een irrationele vrees voor het volk. Mensen zouden te emotioneel of simpelweg ‘te dom’ zijn om mee te doen aan het politieke spel. Te veel inspraak van de onwetende of boze burger zou een gevaar zijn voor de democratie. Deze angst voor het volk werd pijnlijk zichtbaar in september 2020, toen de Kamer op initiatief van de ChristenUnie een torenhoge uitkomstdrempel aan het referendumvoorstel toevoegde. In de praktijk zou die zelden of nooit zijn gehaald. Zo houdt de politiek de burger op afstand.

Ondertussen groeit het aantal mensen dat is afgehaakt van de politiek.
Zo stemde de helft van de kiesgerechtigden niet met de gemeenteraadsverkiezingen, is slechts 2,8 procent van de Nederlanders lid van een politieke partij en heeft bijna 80 procent van de mensen geen vertrouwen in dit kabinet. In hun recente bericht over burgerperspectieven stelde het Sociaal Cultureel Planbureau: ‘Veel mensen hebben een gevoel van verwaarlozing door het gebrek aan een luisterend oor van een politiek die vooral op machtsbehoud gericht is en (daardoor) besluiten neemt waarin mensen zich niet kunnen vinden of niet de grote problemen oplost.’
Geen onwetendheid of rancune dus, maar verwaarlozing. Natuurlijk, er is een kleine groep kwaadwillende mensen. En we moeten hard optreden tegen de rechts-extremisten, complotdenkers en populistische stemmingmakerij die de democratie ondermijnen. Maar de meeste burgers zijn niet boos, maar machteloos. Ze hebben de indruk dat hun stem geen verschil maakt, ze herkennen zich niet in de politici die de besluiten nemen en ze merken dat ze niet worden vertrouwd door de overheid.

Wanneer onbehagen en onvrede voortkomen uit een gevoel van onmacht, ligt het voor de hand die machtsbalans in evenwicht te brengen. Met het referendum van de baan is het tijd voor nieuwe pogingen. Het kabinet lijkt dit ook langzaam te beseffen. Zo ligt een wetsvoorstel klaar om het kiesstelsel zo te wijzigen dat de persoonlijke voorkeur van de kiezer een grotere invloed krijgt op wie in de Kamer komt. Deze zomer kwam minister Franc Weerwind bovendien met een plan om constitutionele toetsing mogelijk te maken en zo de rechtsbescherming van de burgers te verbeteren. En minister Rob Jetten is voornemens begin 2023 een burgerforum te organiseren over klimaatbeleid, zodat mensen vanuit de hele samenleving met elkaar kunnen bepalen wat nodig is om de klimaatdoelen te halen.

Maar meer is nodig. Zo is de Tweede Kamer nog altijd één van de kleinste en meest onderbezette Kamers in Europa. Dus vergroot de Tweede Kamer met meer zetels én meer inhoudelijke ondersteuning voor een betere vertegenwoordiging. Ander voorbeeld: investeer in de lokale en regionale journalistiek, van oudsher een cruciale schakel tussen burger en bestuur, maar nu op sterven na dood. En denk groot. Experimenteer bijvoorbeeld met stemrecht voor zestienjarigen. Onder meer België, Duitsland en Oostenrijk doen dit al. Of geef het burgerforum een permanente plek in onze democratie, bijvoorbeeld door het te verplichten voor wetgeving op bepaalde belangrijke of gevoelige onderwerpen.

Deze voorstellen passen in de traditie van een democratisering van de samenleving, waar conservatieven wantrouwend tegenover staan, maar waar hervormingsgezinde democraten juist voor op de bres springen. Dat was honderd jaar geleden het geval toen het algemeen kiesrecht voor het eerst in de praktijk werd gebracht, en dat blijft de opdracht aan alle sociaal-liberalen in de Kamer. Immers, in de woorden van Hans van Mierlo: “Wil D66 de moeite van het bestaan blijven, dan moet het blijven kiezen voor de noodzaak van ingrijpende vernieuwing van de politieke cultuur.” ■

Martijn Visser *is medewerker van de Mr. Hans van Mierlo Stichting, het wetenschappelijk bureau van D66.* vanmierlostichting.d66.nl

THEMA

Sneller schoon vliegen

tekst **Bas Knijf**
foto's **Gerald van Luijk**

Een Tweede Kamerlid moet uiteraard geen hoogtevrees hebben. Raoul Boucke ondervond dit in letterlijke zin toen hij in een elektrisch vliegtuig opsteeg van Groningen Airport Eelde. De kleine tweezitter van de E-Flight Academy gaf met de rondvlucht een doorkijk op emissievrij vliegen.

"Vliegen vind ik bijzonder: het is ons als mens gelukt om los van de grond te komen. Maar ruim een uur in de lucht hangen zonder kerosine, dat was voor mij echt een 'wow' moment!" Het traditionele vliegverkeer is Boucke niet vreemd. Zijn moeder woont in Suriname, het land waar hij is opgegroeid. Hij komt er nog altijd graag. "Ik wil dat blijven doen en daarom moeten we door innovatie nog sneller naar schoon vliegen."

Recent verscheen in het vooraanstaande Nature een publicatie over emissievrij vliegen. Wetenschappers achten het mogelijk om in 2050 de uitstoot van vliegverkeer met 89 tot 94 procent te reduceren ten opzichte van 2019. Maakt dat vooruitzicht de huidige problematiek niet tijdelijk van aard?

"Allereerst vraagt dit toekomstbeeld een grote investering, we moeten er nog écht hard aan trekken om dit succesvol op te schalen. Nature zegt dat het kán, en het is aan ons om ervoor te zorgen dat het ook gebeurt. Er is bovendien meer dan alleen uitstoot. Denk aan de overlast voor omwonenden. Als we het breder trekken: we willen heel veel in een klein land. We willen 100.000 huizen per jaar bouwen, we hebben intensieve veehouderij en daarnaast een van de grootste luchthavens van Europa. Dat gaat niet allemaal samen, we moeten kiezen waar we in Nederland ons geld mee willen verdienen en waar we ruimte voor hebben."

De luchtvaartsector ziet Boucke als kansrijk voor Nederland. Grote vliegtuigbouwers kent ons land niet meer, maar er is nog steeds een industrie voor vliegtuigonderdelen. Bovendien is ons land uitstekend gepositioneerd om duurzame brandstoffen te maken. "De brandstofleidingen van de Botlek naar Schiphol voor kerosine liggen er al, maar wij kunnen diezelfde synthetische kerosine ook produceren voor over de grens."

De sleutel in de omslag naar het gebruik van duurzame brandstoffen is de beschikbaarheid van groene stroom voor de productie ervan. "Daarin zijn we nog niet zelfvoorzienend. Ik wil daarom dat het kabinet met een plan komt hoe we genoeg energie gaan opwekken voor de productie van waterstof en synthetische kerosine, om zo de luchtvaart volledig te verduurzamen."

Het is lastig om er een getal op te plakken, maar om een vergelijking te maken zou het volgens Boucke een gigantisch aantal windturbines vragen om die hoeveelheid schone energie op te wekken. "Wellicht zelfs een park zo groot als de Noordzee, dus we moeten ook goed kijken naar hoeveel we willen vliegen". Dat raakt vanzelfsprekend de bekende vliegtaks. "Vervuiling heeft een prijs. Met de vliegtaks maak je dat concreet. En tegelijkertijd gebruiken we de opbrengsten van de vliegtaks voor het schoner maken van de luchtvaart. Nederland kan daar ook aan verdienen. Door de technologieën om schoner te vliegen, elektrisch, met waterstof en synthetische kerosine, zelf te ontwikkelen en te verkopen aan anderen. Of door de schone brandstoffen die wij produceren te verkopen."

Het slimme CO_2-plafond voor Schiphol ziet Boucke als een goede stok achter de deur voor verduurzaming. De totale hoeveelheid CO_2 die Schiphol mag uitstoten, daalt geleidelijk. Want het aantal vluchten is niet een doel op zich, maar wel de hoeveelheid schadelijke uitstoot. En daarnaast ook nog geluidsoverlast. Want ook al geldt de trein voor korte afstanden als alternatief: we zullen blijven vliegen. "Ja, ik wil mijn moeder blijven zien!" sluit Boucke lachend af. ■

TERUGBLIK

Wat gebeurde er…

50 jaar geleden

1972

Bij de voorpagina
ONGEWENST

Democraat september 1972 →
5e jaargang no. 6
Tekening: Theo Essers

'Zoals dat in vroeger jaren voor de geboorte (door een misrekening bij de periodieke onthouding) gebeurde, zo gebeurt dat nu na de geboorte (door de misrekening bij de beleidsbepaling): kinderen worden tot ongewenst verklaard. Volkomen buiten hun schuld om hebben ouders bijna geen andere keus; het vormingswerk voor de werkende jeugd is opgeschort, voor een aantal studierichtingen is een studentenstop ingesteld, een gedeelte van de kinderbijslag is 'bevroren', het kollegegeld is fors omhoog gegaan, het schoolgeld staat op het punt te worden verhoogd en de inflatie verhinderd kinderen een potje te kweken om hun toekomst veilig te stellen. Kinderen worden tot ongewenst verklaard; de enigen die dat zijn, zijn degenen die het tot zover hebben laten komen.'

25 jaar geleden

1997

Ruim baan voor de mannelijke geslachtsdrift

Het bordeelverbod opgeheven

Vrijwillige seks tegen betaling, dat is geweon werk.

Het algemene, strafrechtelijk gehandhaafde bordeelverbod moet worden opgeheven. Dat is de essentie van het wetsvoorstel dat Minister

Sorgdrager onlangs aan de Tweede Kamer voorlegde. Hoe baanbrekend is dit wetsvoorstel eigenlijk?

↑ *Democraat Nr. 8 1997*

Het bordeelverbod opgeheven

'Vrijwillige seks tegen betaling, dat is geen gewoon werk. Het algemene, strafrechtelijk gehandhaafde bordeelverbod moet worden opgeheven. Dat is de essentie van het wetsvoorstel dat Minister Sorgdrager onlangs aan de Tweede Kamer voorlegde. Hoe baanbrekend is dit wetsvoorstel eigenlijk?

Niet moraal veroordeeld
Het overheidsbeleid ten aanzien van prostitutie wordt door de eeuwen heen telkens door dezelfde factoren bepaald: de publieke moraal, meestal godsdienstig geïnspireerd; bescherming van de openbare orde en gezondheid; bestrijding van aan het prostitutiebedrijf verbonden misdaad en zorg voor de positie van zwakkeren, zoals minderjarigen en vrouwen die tot seks worden gedwongen. Wat een representatief dan wel liberaal klimaat schept, is de mate waarin aan de factoren onderling gewicht wordt toegekend.

In het wetsvoorstel van Sorgdrager keren dezelfde overwegingen weer terug. Het is een wet waar een Democraat mee voor de dag kan komen: de morele normering van prostitutie wordt nadrukkelijk – door de afschaffing van het bordeelverbod zelf – aan het overheidsbeleid onttrokken.' ■

Vinden, krijgen en behouden

tekst **Lisanne van 't Riet** foto **Jeroen Mooijman**

Het Els Borst Netwerk heeft, net als andere netwerken en verenigingen, 2,5 jaar corona achter de rug. Hoe zijn jullie hier als netwerk mee omgegaan?
"We waren net begonnen met de jaarlijkse netwerkdag en hadden de eerste fysieke editie georganiseerd in 2019. Omdat een fysieke netwerkdag niet mogelijk was tijdens corona, hebben we in 2020 een podcast gemaakt voor onze leden. In het tweede coronajaar kozen we voor een online netwerkdag, net als vele andere onlineactiviteiten. Om op die manier toch wat dichter bij elkaar te kunnen komen. Dit jaar hebben we weer, na lange tijd, een fysieke netwerkdag kunnen organiseren. Een bijeenkomst waar je elkaar daadwerkelijk in het echt kunt ontmoeten en kennismaken, is en blijft toch altijd het leukst."

Je bent nu ruim een jaar voorzitter van het Els Borst Netwerk. Hoe bevalt het tot nu toe?
"Na een dik jaar bezig te zijn begin ik de rol van voorzitter goed in de vingers te krijgen. Voor mij was de afgelopen periode ook nog echt een kennismaking met het netwerk en een periode om goed in te werken. Nu hebben we mooie plannen om alle sterke punten van het netwerk weer te verstevigen en het netwerk verder uit te bouwen. Ik kijk met een positieve blik naar de komende periode waarin ik mijn rol als voorzitter ook echt wil benutten om het netwerk een nog sterkere positie te geven en weer een stap verder te brengen."

Waar wil het EBN zich de komende tijd op focussen?
"Als Els Borst Netwerk zijn we ervan overtuigd dat een gelijke verdeling van mannen en vrouwen in de politiek leidt tot betere besluitvorming. Dan alleen worden thema's vanuit verschillende perspectieven bezien en voelen ook vrouwen zich vertegenwoordigt. Ons doel is dan ook dat vrouwen met politieke ambities een plek in de politiek en de partij weten te vinden, krijgen en behouden. Op alle politieke niveaus. Door het aanbieden van een netwerk, waarin we elkaar ontmoeten, stimuleren en versterken, stellen we vrouwen in staat politiek actief te worden en te blijven. Daarbij hoort ook het bieden, aanjagen en stimuleren van een veilige omgeving in de politiek. Ook dat zien we als belangrijke rol voor het EBN.
En hier hebben we niet alleen vrouwen, maar ook mannen voor nodig!" ■

LEDENINFORMATIE

MijnD66: Ledenportaal
Een adreswijziging doorgeven? Aan- of afmelden voor een nieuwsbrief of thema-afdeling? Ga naar **MijnD66.nl** en beheer je eigen gegevens en voorkeuren. Is jouw emailadres (tevens je gebruikersnaam) gewijzigd? Stuur een mail naar: ledenadministratie@d66.nl

meedoen | meedenken
Met onze campagnes, bij jouw lokale afdeling of in een landelijke thema-afdeling of interessegroep: **d66.nl/meedoen**

donatie | schenken | nalaten
Wil je D66 financieel extra steunen? Informatie over (eenmalig) doneren, (fiscaal aantrekkelijk) schenken en nalaten vind je hier: **d66.nl/schenken**

D66 Internationaal
Meer weten over ons internationale netwerk? Kijk op: **internationaal.d66.nl**
Mede-D66'ers in het buitenland vind je via: **buitenland.d66.nl**

Mr. Hans van Mierlo Stichting
De Van Mierlo Stichting (VMS) is het onafhankelijke wetenschappelijk bureau van D66. Meer informatie over haar activiteiten, onderzoeken en publicaties (zoals tijdschrift *Idee*): **vanmierlostichting.d66.nl**

politiek inhoudelijke vragen (Tweede Kamerfractie D66)
WhatsApp: 06 11 91 25 48
Mail: kamervraag@d66.nl

FSC www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C018185

Elly André (2003) is student Bestuurskunde in Nijmegen. Ambassadeur voor de jongerenraad in Apeldoorn en fractievertegenwoordiger voor D66 in deze gemeente.

Wat is je motivatie voor deze keuzes geweest?
“Van huis uit zijn we maatschappelijk betrokken. Mijn broers in de rechtspraktijk, mijn zus in de zorg. Mijn ouders, gevlucht uit Angola, hebben ons altijd geleerd om er voor iedereen te zijn en daar geen onderscheid in te maken. Het racisme en de kansenongelijkheid die zij hebben meegemaakt en de onderadvisering die ik heb ervaren, hebben bij mij van jongs af aan een ‘politiek vuurtje’ aangewakkerd.”

Welke thema’s hebben jouw aandacht?
“Op plek 4 voor de gemeenteraadsverkiezingen ben ik net niet verkozen als raadslid, omdat we 3 zetels hebben behaald, maar wel als fractievertegenwoordiger. Ik houd mij bezig met thema’s binnen het sociaal domein. Het was voor mij spannend om op 19-jarige leeftijd de politiek in te gaan door angsten dat ik bijvoorbeeld niet serieus genomen zou worden. Voorbeeldfiguren zoals Rob Jetten en Sigrid Kaag en de steun van de fractie hielpen me echter enorm.”

Waar werk je aan en naartoe?
“Rolmodellen zijn belangrijk. Ik hoop er zelf één te zijn voor anderen. Het is belangrijk om de politiek toegankelijk te maken voor iedereen, ongeacht wie je bent. Ik hoop te bereiken dat er meer oog komt voor het grote belang van jongerenwerkers. Het is belangrijk dat zij toe komen aan het begeleiden van allerlei soorten jongeren. Verder streef ik naar meer aandacht voor taalachterstanden en discriminatielessen in het onderwijs. Ik vind het belangrijk dat iedereen de kans krijgt zijn of haar dromen na te jagen. Ik hoop dat zelf te laten zien. Dat het kan.”

Wat betekent D66 voor jou?
“D66 zet zich in tegen sociale ongelijkheid en voor kansen voor iedereen. Gelijkwaardigheid zit sterk in ons gedachtegoed. Ik hoop dat iedereen van onze club, politiek actief of niet, in ieder geval dagelijks dat gedachtegoed ook durft te leven en uit te stralen. Ook vind ik binnen D66 fijn dat alles bespreekbaar is en blijft. Die openheid en transparantie zorgt voor onderling vertrouwen. Hierdoor voel ik me echt gesteund en thuis bij de partij.” ■

tekst **Carin Hereijgers** foto **Rob Voss**